VASILE ALECSANDRI

Poezii populare ale românilor

POEZII POPULARE ALE

ROMÂNILOR

Vasile

ALECSANDRI

CÂNTECE BĂTRÂNEŞTI

I

Mioriţa

Pe-un picior de plai,

Pe-o gură de rai,

Iată vin în cale,

Se cobor la vale

Trei tur me de miei

Cu trei ciobănei.

Unu-i moldovean,

Unu-i ungurean

Şi unu-i vrâncean,

Iar cel ungurean

Şi cu cel vrâncean,

Mări, se vorbiră,

Ei se sfătuiră

Pe l-apus de soare

Ca să mi-l omoare

Pe cel moldovean

Că-i mai ortoman,

Ş-are oi mai multe

Mândre şi cornute,

Şi cai învăţaţi

Şi câini mai bărbaţi!…

Dar cea Mioriţă

Cu lână plăviţă

De trei zile-ncoace

Gura nu-i mai tace,

Iarba nu-i mai place.

„— Mioriţă laie,

Laie, bucălaie,

De trei zile-ncoace

Gura nu-ţi mai tace!

Ori iarba nu-ţi place,

Ori eşti bolnăvioară,

Drăguţă Mioară?“

„— Drăguţule bace!

Dă-ţi oile-ncoace

La negru zăvoi,

Că-i iarbă de noi

Şi umbră de voi.

Stăpâne, stăpâne,

Îţi cheamă ş-un câine,

Cel mai bărbătesc

Şi cel mai frăţesc,

Că l-apus de soare

Vor să mi te-omoare

Baciul ungurean

Şi cu cel vrâncean!“

„— Oiţă bârsană,

De eşti năzdravană

Şi de-a fi să mor

În câmp de mohor,

Să spui lui vrancean

Şi lui ungurean

Ca să mă îngroape

Aice pe-aproape

În strunga de oi,

Să fiu tot cu voi;

În dosul stânii

Să-mi aud câinii.

Aste să le spui,

Iar la cap să-mi pui

Fluieraş de fag,

Mult zice cu drag!

Fluieraş de os,

Mult zice duios!

Fluieraş de soc,

Mult zice cu foc!

Vântul când a bate

Prin ele-a răzbate

Ş-oile s-or strânge,

Pe mine m-or plânge

Cu lacrimi de sânge!

Iar tu de omor

Să nu le spui lor,

Să le spui curat

Că m-am însurat

Cu-o mândră crăiasă,

A lumii mireasă;

Că la nunta mea

A căzut o stea;

Soarele şi luna

Mi-au ţinut cununa.

Brazi şi paltinaşi

I-am avut nuntaşi,

Preoţi, munţii mari,

Păsări, lăutari,

Păsărele mii,

Şi stele făclii!

Iar dacă-i zări

Dacă-i întâlni

Măicuţă bătrână

Cu brâul de lână,

Din ochi lăcrimând,

Pe câmpi alergând,

De toţi întrebând

Şi la toţi zicând:

„Cine-au cunoscut,

Cine mi-au văzut

Mândru ciobănel

Tras printr-un inel?

Feţişoara lui

Spuma laptelui;

Mustăcioara lui

Spicul grâului;

Perişorul lui

Pana corbului;

Ochişorii lui

Mura câmpului!...

Tu, Mioara mea,

Să te-nduri de ea

Şi-i spune curat

Că m-am însurat

Cu-o fată de crai

Pe-o gură de rai.

Iar la cea măicuţă

Să nu spui, drăguţă,

Că la nunta mea

A căzut o stea,

C-am avut nuntaşi

Brazi şi păltinaşi.

Preoţi, munţii mari,

Păsări, lăutari,

Păsărele mii,

Şi stele făclii!…“

II

Năluca

Frunză verde alunică!

Mircea suie pe potică

Şi-ntâlneşte o fetică

Ce purta cofiţă-n mână

Cu apă de la fântână:

„Copiliţă, stăi să beu,

Răcori-te-ar Dumnezeu!“

„Ba, bădiţă, ba, nu vreu,

Că mă tem de dragul meu,

El mi-a zis să mă feresc

De străini ce-i întâlnesc,

Că de apă nu le-i sete,

Ci de sărutări de fete.“

Nu te teme, fata mea,

Că el de s-a mânia

Cu baltagul l-oi lovi,

Cu pământ l-oi înveli.

„Mergi în valea cu sulcină,

Că-i găsi o cofă plină

Scoasă chiar cu mâna mea,

Descalecă şi o bea,

Bea-o toată dacă-i vrea,

Da-ţi fă cruce mai întăi

Şi suflă pe faţa ei

Să nu fie descântată

De baba cea blestemată,

Să nu aibă vreo nălucă,

În pustiu ducă-s-ar, ducă!

Mircea-n vale se ducea,

Dar el cruce nu-şi făcea,

Peste apă nu sufla,

Ci la ea năvală da.

Înghiţea, bietul, o dată

Şi-l lovea dorul de fată.

Înghiţea de două ori

Şi-l apucau reci fiori.

Înghiţea iar de trei ori

Şi cădea mort între flori!

III

Cucul şi turturica

CUCUL

Dulce turturică,

Dalbă păsărică!

Hai să ne iubim,

Să ne drăgostim

La nouri, la soare,

În frunzi, la răcoare,

La stele, la lună

Cântând împreună.

TURTURICA

Pentru dumneata

Eu n-aş zice ba;

Dar zic şi zic ba

Pentru maica ta,

Că-i bănuitoare

Şi fermecătoare

Ea mi-a bănui

De te-oi prea iubi

Şi m-a fermeca

De te-oi dezmierda.

CUCUL

Dragă turturică,

Pasăre dălbică,

Nu-mi fi duşmănică,

Vara că ne-ndeamnă,

Şi frunza ne cheamă

Să ne drăgostim

Şi să ne iubim.

De deochi

Fugi diochi

Dintre ochi

Că te-ajunge-o vacă neagră

Cu coarnele să te spargă,

Să te-azvârle peste mare

În pustiu, în depărtare.

Acolo să pieri

Ca ziua de ieri,

Ca roua de floare,

Voi, ielelor, măiestrelor,

Duşmane oamenilor,

Stăpânele vântului,

Doamnele pământului,

Ce prin văzduh zburaţi,

Pe iarbă lunecaţi,

Şi pe valuri călcaţi,

Vă duceţi în locuri depărtate

În baltă, trestie, pustietate,

Ca spuma la soare,

Iar capul cel deocheat

Sa ramâie luminat,

Curat, de boală scăpat,

Ochii cei vătămători

Şi de foc săgetători

Înveliţi să fie cu perdele albe,

Să nu mai privească la obraze dalbe.

Descântece de iele

Unde popa nu toacă,

Unde fata nu joacă,

Vă duceţi în gura vântului

Să va loviţi de toarta pământului,

Ieşiţi din mână, trup, picior,

Şi să pieriţi sus într-un nor,

Daţi omului sănătate

Că sabie de foc vă bate!

TURTURICA

Ba, cucule, ba,

Nu te-oi asculta.

Dă-mi tu bună pace,

Că zău, m-oi preface

Azimioară-n vatră

Cu lacrimi udată,

Şi de foc uscată,

De toţi lepădată.

CUCUL

Oricum te-i preface,

Tot nu ţi-oi da pace,

Că şi eu m-oi face

Un mic vătrărel,

Frumos, subţirel

Şi-n foc oi intra

De te-oi săruta

Şi te-oi coperi,

De foc te-oi feri

Încât chiar de silă,

Dacă nu de milă,

Tu mă-i îndrăgi

Şi ne vom iubi.

TURTURICA

Eu n-aş zice ba

Pentru dumneata,

Dar cumplit mi-e teamă

De cumplita-ţi mamă

Că-i bănuitoare

Şi fermecătoare.

Decât m-a mustra

Că te-oi dezmierda

Şi mi-a bănui

Că te-oi prea iubi,

M-oi face mai bine,

Ca să scăp de tine,

Trestioară-n baltă

Subţire şi-naltă.

CUCUL

Oricum te-i preface,

Tot nu ţi-oi da pace,

Că şi eu m-oi face

Un mic ciobănaş

Din fluier doinaş,

Ş-oi căta prin baltă

O trestie naltă,

Şi cât te-oi vedea

Pe loc te-oi tăia

Şi-n tine-oi cânta

Şi te-oi săruta.

TURTURICA

Ba, cucule, ba,

Nu te-oi asculta,

Porumbacule,

Frumuşelule,

Pestrişorule,

Drăguşorule,

Ştiu că mi-ar fi bine

Să fiu tot cu tine,

Dar maică-ta-i rea,

Şi decât cu ea,

M-oi face mai bine

Cu gândul la tine

Iconiţă mică

Într-o biserică.

CUCUL

Oricum te-i preface,

Tot nu ţi-oi da pace.

Că şi eu m-oi face

Un mic dăscălaş

La cel sfânt locaş.

Şi pe la icoane

Oi duce plocoane,

Şi m-oi închina

Şi le-oi săruta

De luni care pică

Până duminică.

Iar când te-oi zări

Astfel ţi-oi grăi:

„Sfântă iconică,

Fă-te păsărică,

Ca să ne iubim,

Să ne drăgostim

La nouri, la soare,

În frunzi, la răcoare,

La stele, la lună

În veci împreună!“

Balaurul

La mijlocul drumului,

La puţul porumbului

Văzui floarea câmpului,

Dar nu-i floarea câmpului,

Şi-i chiar ochiul şarpelui,

Şarpe lung cu solzii verzi,

Nici să-l vezi, nici să-l visezi.

Cel balaur din păcate

Înghiţise jumătate

Trup cu arme ferecate,

Trupuşor de voinicel

Ce striga mereu din el:

„Sai, bădiţă ortomane,

Că m-ajunge la ciolane!

Sai, bădiţă, de mă scoate,

Că m-apuc’ fiori de moarte!“

Iată-n lungul drumului

La puţul porumbului

Că venea, mări, venea

Pe balaur de-ntâlnea

Un viteaz de ortoman

Pe-un cal negru dobrogean.

„Măi balaur! striga el,

Lasă trupul tinerel,

Că te curm pe jumătate

Să-mi răscumpăr din păcate.“

Şarpele se zvârcolea

Şi cu şapte limbi grăia:

„Ortomane, Hoţomane!

Bate-ţi negrul

Pe de-a-ntregul

Şi te du, şi fugi de mine

Că nu-i bine nici de tine.“

„Şerpuliţă,

Dinţi de criţă,

Am un paloş de oţel,

Lasă trupul tinerel.“

„Taie-mă, nu mă tăia,

Nu mă las de prada mea,

Ist copil chiar din pruncie

Maica sa mi l-a dat mie,

Că ades îl blestema

Şi-i zicea când îl culca:

„Culcă-te, alină-te

Şarpele sugă-mi-te!“

Cel viteaz de ortoman

Izbea negrul dobrogean

Şi cu pala lui cea nouă

Pe balaur tăia-n două,

Apoi trupul înghiţit,

Plin de rane, otrăvit,

El în cârcă-l ridica,

Sus, la stână se urca

Şi în lapte mi-l scălda,

De venin îl curăţea

Şi cu viaţa-l dăruia.

Apoi, mări, cât trăia,

Fraţi de cruce se prindea

Şi-mpreună voinicea

Pe balauri de stârpea!

Erculean

Plecat-au în zori

Trei surori la flori.

Sora cea mai mare

S-a dus înspre mare,

Sora cea mezină

Pe mal, în grădină,

Sora cea mai mică

Şi mai sălbăţică

S-a dus, mări, dus

Pe Cerna în sus

Iar în urma lor

Mulţi voinici cu dor

S-au luat cântând

Ş-au venit plângând.

Iată-un căpitan

Căpitan râmlean,

Că mi se iveşte,

Pe mal se opreşte,

Cu Cerna grăieşte:

„Neră limpezie,

Stai de-mi spune mie

Despre trei surori

Plecate din zori.“

„Sora cea mai mare

S-a dus către mare

Pe Dunăre-n jos

La un plai frumos.

Sora cea mezină

S-a dus din grădină

Peste nouă munţi,

În codri cărunţi.

Sora cea mai mică

Şi mai sălbăţică

Plânge colo-n stâncă

La umbră adâncă“.

Ercul Erculean,

Căpitan râmlean,

Îşi repede calul

De răsună malul,

Ş-ajunge-ntr-un zbor

La stânca cu dor.

„Ieşi, fată, din piatră

Să te văd odată!“

„Cum să ies din piatră,

Că sunt goală toată

Şi mă tem de soare...

Nu m-a soarbe oare?“

„Să n-ai nici o frică,

Fată sălbăţică,

Că te-oi lua-n braţă,

Să mai prind la viaţă,

Şi te-oi coperi

Şi mi te-oi feri

De vânt şi de soare,

De-a lor sărutare.“

„Bădiţă, bădiţă,

De-ţi sunt drăguliţă,

Soţie de vrei,

De vrei să mă iei,

Mă scoate din stâncă,

Din umbră adâncă,

Să-ţi ies la lumină

Cu inima plină.“

Ercul Erculean,

Căpitan râmlean,

Calcă peste piatră

Şi iată că-ndată

Lumii se arată

O dalbă de fată

Albă, goală toată,

Vie şi frumoasă,

Dulce, răcoroasă

Cu păr aurit,

Pe umeri leit.

Cât o şi zăreşte

Soarele s-opreşte,

Şi faţa-i s-aprinde

Şi raza-i se-ntinde,

Ca un sărutat

Lung şi înfocat.

Iar cel Erculean,

Căpitan râmlean,

Mi-o apucă-n braţă

De prinde la viaţă,

Mi-o strânge la piept

Ş-o leagănă-ncet;

Şi-i face-n răcoare

Departe de soare

Cuib de floricele

Ivite la stele.

VI

Blestemul

Pe cel deal, pe cel colnic

Trece-o pruncă ş-un voinic,

Voinicelul hăulind

Şi pe murgul netezind,

Iar pruncuţa suspinând

Şi din guriţă zicând:

„Ia-mă, bădiţă, călare

Că nu mai pot de picioare.

Drumu-i greu şi grunţuros,

Nu mai pot merge pe jos!“

„Puiculiţă, chip frumos,

Eu te-aş lua bucuros,

Dar mi-e murgul sprintenel

În picioare subţirel,

Murgu-i mic şi drumu-i greu,

Abia duce trupul meu,

Trupul cu păcatele,

Mijlocul cu armele.“

„Nu ţi-e milă şi păcat!

De la părinţi m-ai luat,

Şi-n răi codri m-ai băgat!

Dare-ar Domnul Dumnezeu

Să fie pe gândul meu!

Să te duci, bădiţă, duci

Pan-îi pica rob la turci,

Cu picioarele-n butuci

Şi cu mâinile-n cătuşi!

Să te-ajungă dorul meu2

Unde-a fi drumul mai greu!

Să te bată jalea mea

Unde-a fi calea mai grea!

Murgul să se poticnească,

În creştet să te trântească,

Mâna dreaptă să-ţi sclintească,

Mâna stângă

Să ţi-o frângă,

Să ţii dârlogii cu dinţii,

Să mi te plângă părinţii,

Să te-nsori de nouă ori1

Ca să faci nouă feciori.

Să te mai însori o dată

Ca să faci numai o fată...

Ei să treacă şuierând

Când te-ar auzi plângând,

Ea în palme să-ţi tot cară

Apă tulbure ş-amară.

Tu să bei, să bei mereu

Gândind la blestemul meu!

VII

Inelul şi năframa

I

Fost-au, fost un crăişor

Tinerel, mândru fecior

Cum e bradul codrilor

Sus, pe vârful munţilor.

De soţie şi-a luat

O copilă din cel sat,

Copiliţă romăncuţă,

Toţi vecinilor drăguţă:

Cu chip dulce luminos,

Cu trup gingaş mlădios

Cum e floarea câmpului

În lumina soarelui.

Iată lui că i-a sosit

Carte mare de pornit

La tabără de ieşit.

El în suflet s-a mâhnit

Şi din gură a grăit:

„Draga mea, sufletul meu,

Ţine tu inelul meu,

Pune-l în degetul tău.

Când inelu-a rugini

Să ştii, dragă, c-oi muri!

„De mă laşi plângând acasă,

Na-ţi năframa de matasă

Pe margini cu aur trasă.

Aurul când s-a topi,

Să ştii, frate, c-oi muri!“

II

El pe cal a-ncălecat

Şi pe drum a apucat.

Mers-a el pân’ la un loc

Ş-a aprins un mare foc

În mijlocul codrului,

La fântâna corbului.

Mâna-n sân el şi-o băga,

La năframă se uita...

Inima-i se despica!

„Dragii mei, ostaşii mei,

Puişori viteji de zmei!

Staţi pe loc de ospătaţi

Şi la umbră vă culcaţi.

Eu sunt gata de plecat,

Acasă că mi-am uitat

Paloşul cel rotilat

Pe-o masă verde-aruncat“.

Îndărăt el a pornit,

C-un voinic s-a întâlnit,

C-un voinic cu calul mic:

„Noroc bun, tânăr voinic!

Ce veste, de unde vii?“

„Dacă vrei, Doamne, s-o ştii,

De altul poate-ar fi bine,

Dar e rău ş-amar de tine!

Tatăl tău că s-a sculat,

|ara-ntreagă ne-a călcat

Pân’ ce mândra ţi-a aflat

Şi pe dâns-a aruncat

Într-un tău adânc şi lat!“

„Na, voinice, calul meu

Să mi-l duci la tatăl meu.

De-a-ntreba unde sunt eu,

Tu să-i spui că eu m-am dus

Pe malul apei, în sus

Şi că-n apă m-am zvârlit

La copila ce-am iubit.“

III

Tatăl său ţar-a sculat,

Tău-ntreg de l-a secat

Şi copiii şi-a aflat

Amândoi îmbrăţişaţi,

Pe nisip galben culcaţi,

Amândoi senini la faţă

De păreau că sunt în viaţă.

Atunci craiul s-a căit,

În mătase i-a-nvelit

Şi-n biserică i-a dus

Şi-n două racle i-a pus,

Racle mândre-mpărăteşti

Purtând semne latineşti.

Şi pe dânsul l-a zidit

În altar, la răsărit,

Pe ea-n tindă l-asfinţit!

Iar din el, frate,-a ieşit

Un brad verde, cătinat,

Pe biserică plecat.

Şi din ea o viişoară

Înflorită, mlădioară

Ce din zori şi până-n seară

Pe biserică s-a-ntins

Şi cu bradul s-au cuprins!

Tună, Doamne, şi trăsneşte,

Tună-n cine despărţeşte

Dulcea dragoste-nfocată

De-un fecior şi de o fată.

Trecu toată primăvara,

Trecu pe urmă şi vara,

Inelul nu ruginea,

Nici năframa nu roşea,

C-amândoi erau în viaţă,

Ea cu lacrime pe faţă,

El cu arma la război,

Şi se doreau amândoi.

Iată că-ntr-o dimineaţă,

Într-o zi cu neagră ceaţă,

Mândruliţa se scula,

Faţa albă îşi spăla,

La icoane se-nchina,

Ş-apoi la inel căta.

Dar inelu-i ruginit!

„Vai! drăguţul mi-a murit

Vorba bine nu sfârşea

Şi de cale se gătea,

Pe-un cal ager s-arunca

Şi la tabără pleca.

Calul zboară ca şi vântul

De cutrieră pământul.

Şi când toaca-n cer toca,

Ea prin tabără umbla,

Tot pe dragul ei căta,

Şi-l găsea sărmanul mort,

Întins veşted sub un cort.

Ea năframa şi-o lua,

De trei ori o săruta,

Capul, faţa-şi învelea

Şi pe loc moartă cădea.

Păunaşul codrilor

I

Pe cel deal, pe cel colnic

Trece-o pruncă ş-un voinic,

Puiculiţă bălăioară

Cu cosiţa gălbioară,

Voinicel tras prin inel,

Mult e mândru tinerel!

Şi-i tot zice voinicul:

„Cântă-ţi, mândro, cântecul

Că mi-e drag ca sufletul.“

„Eu, bădiţă, l-oi cânta,

Dar codrii s-or răsuna

Şi pe noi ne-a-ntâmpina

Păunaşul codrilor,

Voinicul voinicilor!“

„Aurică drăgulică!

Nici ai grijă, nici ai frică.

Să n-ai grijă pentru tine

Cât îi fi tu lângă mine.

Să n-ai frică pentru mine

Cât oi fi eu lângă tine!“

Puse prunca a cânta,

Codrii puseră-a suna.

Iată că-i întâmpina

Păunaşul codrilor,

Voinicul voinicilor.

„Cale bună, românaş!“

„Mulţumim, măi Păunaş.“

„Măi băiete, băieţele,

Măi voinice, voinicele,

Dă-ne nouă pe mândra

Ca să scapi cu viaţa ta.“

„Ba, eu mândra nu ţi-oi da

Pân’ ce capul sus mi-a sta,

Că eu când o am luat

În cosiţe i-am jurat

Să n-o las de lângă mine

Şi s-o apăr de oricine.“

II

Ei de brâie s-apucau

Şi la luptă se luau.

Când în loc mi se-nvârteau,

Când în sus se opinteau.

Nici unul nu dovedea.

Jos nici unul nu cădea.

Iar băiatul cam slăbea,

Brâul i se descingea,

Şi Păunul mi-l strângea

Trupuşorul îi frângea.

„Mândro, mândruliţa mea!

Vin’ de-mi strânge brâul meu!

Apăra-te-ar Dumnezeu!

Că-mi slăbesc puterile,

Mi se duc averile.“

„Ba, nu, nu, bădiţă frate,

Că vei lupta pe dreptate,

Şi oricare-a birui,

Eu cu dânsul m-oi iubi...

“ Voiniceii se izbeau,

Şi mai tare s-opinteau,

Şi mai tare se-nvârteau,

Şi mai tare se trânteau.

Din doi unul dovedea,

Din doi unul jos cădea;

Cine că mi-ş dovedea,

Şi cu mândra purcedea?

Păunaşul codrilor,

Voinicul voinicilor!

Cine-n luptă jos cădea

Şi-n urmă-le rămânea?

Voinicel tras prin inel,

Moare-n codru singurel!

Soarele şi luna

Umbla, frate, mândrul soare,

Umbla, frate, să se-nsoare

Nouă ai

Pe nouă cai

Care noaptea pasc în rai.

Umbla cerul şi pământul

Ca săgeata şi ca vântul,

Dar toţi caii-şi obosea

Şi potrivă nu-şi găsea

Ca sora sa Ileana,

Ileana Cosânzeana,

Ce-i frumoasă ca o floare

Într-o iarnă fără soare.

„Surioară Ileano,

Ileano Cosânzeano!

Haideţi să ne logodim,

C-amândoi ne potrivim

Şi la plete şi la feţe

Şi la dable frumuseţe.

Eu am plete strălucite,

Tu ai plete aurite,

Eu am faţa arzătoare,

Tu, faţa mângâietoare.“

„Alei, frate luminate,

Trupuşor făr’ de păcate,

Nu se află-adevărat

Fraţi să se fi cununat.

Cată-ţi tu de cerul tău

Şi eu de pământul meu,

C-aşa vrut-a Dumnezeu.“

Soarele se-ntuneca,

Sus, la Domnul se urca,

Domnului se închina

Şi din gură cuvânta:

“Doamne sfinte,

Şi părinte!

Mie timpul mi-a sosit,

Timpul de căsătorit,

Şi potrivă n-am găsit

Ca soră-mea Ileana,

Ileana Cosânzeana“.

Domnul sfânt îl asculta

Şi de mână mi-l lua

Şi prin iaduri mi-l purta,

Doar că l-ar înspăimânta,

Şi prin rai încă-l purta,

Doară că l-ar încânta,

Apoi Domnul-Dumnezeu

Cuvânta cu graiul său,

Iar când Domnul cuvânta,

Lumile se deştepta

Şi cu drag îl asculta.

Cerurile străluceа,

Norii din senin pierea:

„Soare, soare luminate,

Trupuşor făr’ de păcate,

Raiul tu l-ai petrecut

Şi prin iad încă-ai trecut,

Ce mai zice gândul tău?“

„Zice că sufletul meu,

Aleg iadul chiar de viu

Numai singur să nu fiu,

Ci să fiu cu Ileana,

Ileana Cosânzeana!“

Soarele se cobora,

La sora lui se oprea,

Mândră nuntă pregătea,

Pe Ileana şi-o gatea

Cu peteală de mireasă,

Cunună de-mpărătească,

Şi rochiţa neţesută,

Din pietre scumpe bătută.

Apoi mândri, el şi ea

La biserică mergea.

Dar când nunta se făcea,

Vai de el, amar de ea!

Candelele se stingea,

Clopotele se dogea,

Sfinţii faţa-şi ascundea,

Preoţi în genunchi cădea.

Iar mireasa, vai de ea!

Frig de moarte-o cuprindea

Căci o mână se-ntindea

Şi pe sus o ridica

Şi-n mare mi-o arunca!

Valurile bulbucea,

Iar ea-n valuri cum trecea

Mreană de-aur se făcea.

Soarele se-nălţa sus,

Se lăsa tot spre apus

Şi-n mare se cufunda

La soră-sa Ileana,

Ileana Cosânzeana.

Iară Dumnezeu cel sfânt,

Sfânt în cer şi pe pământ,

Mâna-n valuri că băga

Mreana-n mână-o apuca

Şi-n ceruri o arunca

Şi-n lună plină-o schimba,

Apoi Domnul-Dumnezeu

Cuvânta cu graiul său;

Iar când Domnul cuvânta,

Lumile se spăimânta,

Mările se tupila,

Munţii se cutremura,

Cerul se întuneca:

„Tu, Ileană Cosânzeană,

Sufleţel fără prihană,

Şi tu, soare luminate,

Trupuşor făr’ de pacate!

Cu ochii să vă zăriţi,

Dar să fiţi tot despărţiţi.

Zi şi noapte plini de dor,

Arşi de foc nestingător,

Veşnic să vă alungaţi,

Cerul să cutreieraţi,

Lumile să luminaţi!“

Şoimul şi floarea fragului

Sus, în vârf de brăduleţ,

S-a oprit un şoimuleţ,

El se uită drept în soare

Tot mişcând din aripioare.

Jos la trunchiul bradului

Creşte floarea fragului.

Ea de soare se fereşte

Şi de umbră se lipeşte.

„Floricică de la munte,

Eu sunt şoim, şoimuţ de frunte,

Ieşi din umbră, din tulpină,

Să-ţi văd faţa la lumină,

C-au venit până la mine

Miros dulce de la tine,

Cât am pus în gândul meu

Pe-o aripă să te ieu

Şi să mi te port prin soare

Pân’ te-i face roditoare

Şi de mine iubitoare.“

„Şoimuleţ duios la grai,

Fiecare cu-al său trai.

Tu ai aripi zburătoare

Ca să te înalţi la soare,

Eu la umbră, la răcoare,

Am menire-nfloritoare.

Tu te legeni sus, pe vânt,

Eu mă leagăn pe pământ.

Du-te-n cale-ţi, mergi cu bine,

Făr-a te gândi la mine,

Că e lumea-ncăpătoare

Pentru-o pasăre ş-o floare!“

XI

Brumărelul

Într-o verde grădiniţă

Şade-o dalbă copiliţă

Pe-aşternut de calonfiri,

La umbră de trandafiri.

Trece-un voinicel cu grabă

Şi din fugă o întreabă:

„Spune-mi, dalbă copiliţă,

Cu rumena ta guriţă,

Eşti nevastă, ori eşti fată,

Ori zână din cer picată?“

„Nici nevastă sunt, nici fată,

Nici zână din cer picată,

Ci sunt floare garofiţă,

Răsărită-n grădiniţă;

Dar tu, voinicele, spune,

Eşti însurat, ori eşti june?“

„Eu sunt, dragă, Brumărelul,

Îi răspunse voinicelul.

Eu viu seara, pe răcoare,

De mă culc pe sân de floare,

Şi când plec voios cu soare,

După mine floarea moare!“

Ciuma

Frunză verde salbă moale,

Adus-a un nor în poale

Boala cea mai rea din boale!

Noru-n ţară s-a lăsat,

Peste oameni a plouat,

N-a plouat ploaie curată,

Dar cu ciumă-amestecată!

Unde-ajunge picătura,

Se închid ochii şi gura,

Ochii să nu mai privească,

Gura să nu mai grăiască!

Plină-i ţara, mult e plină

De scaieţi de mărăcină;

Unde-s tufe prin potici

Sunt morminte de voinici,

Unde-s tufele mai dese,

Morminte de jupânese,

Unde-s tufele mai rari,

Morminte de fete mari,

Unde-s tufele mai vii,

Tot morminte de copii.

Frunză verde porumbică

Stă voinicul la potică.

Ciuma rea îi iese-n cale,

Voinicul zice cu jale:

„Na-ţi calul cu armele

Şi-mi lasă tu zilele.“

Ea-i răspunde: „Dragul meu!

Cal şi arme nu voi eu,

Dar pe tine chiar te vreu“.

Frunză verde garofiţă,

Trece-n câmp o copiliţă

Cum e crinul înflorit,

Cum e bună de iubit.

Baba Ciuma cea păgână

Mi-o apucă strâns de mână.

Copiliţa-i zice: „Ciumă!

Nu-mi fii ciumă şi-mi fii mumă!

Na-ţi salba cu florile

Şi-mi lasă tu zilele.“

Ea-i răspunde: „Drăguliţă!

Am o neagră sălbuliţă

De cercat la gâtul tău,

Care nu te-a prinde rău.“

Frunză verde toporaş,

Iat-un dulce copilaş

Care-alungă-un fluturaş.

Unu-aleargă, unul zboară:

Ciuma-i prinde şi-i omoară!

Frunză verde poamă acră,

lată-o babă, iată-o soacră

Cum o vede Ciuma-ndată

Dă la fugă spăimântată,

Culegând în calea ei

Pruncuşorii mititei,

Nevăstuice tinerele,

Copiliţe gingăşele,

Fecioraşi cu mintea crudă

Şi bărbaţi voinici la trudă.

Ducă-s-ar în pribegie!

Ducă-s-ar în cea pustie,

Îndărăt să nu mai vie!

Holera

Jos, pe malul Prutului,

La casele Vâlcului,

Vâlcul bea, se veseleşte,

Cu trei fete se-ndrăgeşte,

De holeră nici gândeşte;

Maică-sa grija-i ducea

Şi cu lacrimi îi zicea:

„Dragul mamei Vâlcule,

Mândrule, voinicule!

Tu tot bei şi veseleşti,

De holeră nici gândeşti,

Lasă-mi-te de beţie

Şi de dalba veselie,

Că holera-i chiar la Prut

Şi chiar dincoace-a trecut!“

Vâlcul ei se supunea,

Patru boi la car punea

Şi pe cal încăleca,

Drumul la vale-apuca,

Apuca-n călătorie

Să facă negustorie.

Când la cotul Prutului,

Prin mijlocul câmpului,

El zarea, mări, vedea

O clonţată ce râdea,

O clonţată-nveninată,

Cu pielea pe trup uscată

Şi cu părul despletit

Tot cu şerpi împleticit.

Ea din loc în loc sărea,

Spini în urmă-i răsărea,

Iarba câmpului ardea

Şi oamenii morţi cădea!

„Cale bună, măi drumeţ:

Unde mergi aşa sumeţ?“

„Cale-ntoarsă, cloanţă fa,

Unde-alergi curând aşa?“

„Merg la casa Vâlcului

De pe malul Prutului

Ca să-i ridic zilele,

Să mă duc cu dânsele.“

„Alei! iazmă călătoare,

Boală rea ş-ucigătoare!

Na-ţi calul şi armele,

De-mi lungeşte zilele,

Să-mi mai văd copilele

Că-mi sunt dragi ca soarele.

Na-ţi şi carul, na-ţi şi boi,

Numai te du de la noi!“

„Nu vreau arme omeneşti,

Că eu am arme drăceşti.

Am trei coase nevăzute,

Cu ciocan de foc bătute:

Una pentru cei voinici,

Una pentru copii mici,

Una pentru fete mari

Şi neveste cu ştergari,

Nu vreau nici carul cu boi,

Ci vă vreau pe toţi pe voi,

Să vă umflu zilele,

Să mă duc cu dânsele.“

Vâlcul biet se oţerea,

Holera la el sărea,

Oasele şi le-ntindea

Şi pe Vâlcu-l cuprindea.

Gură pe gură punea,

Buze pe buze lipea,

Zilele i se sorbea.

Apoi cloanţa iar râdea,

Cu zilele purcedea,

Şi voinicul mort cădea

Jos la cotul Prutului,

În mijlocul câmpului!

Bogatul şi săracul

Frunzuliţă de dudău,

La umbră, la făgădău

Beau săracul şi bogatul.

Beau stăpânul şi argatul.

Iar bogatul se mândrea

Şi-n glas mare poruncea:

“Măi crâşmar,

Măi fãgădar!

Adă-mi mie vin de-un ban

Ca să beau cu ist sărman.“

Iar săracul că râdea

Şi din gură poruncea:

“Măi crâşmar,

Măi fãgădar!

Adă-mi mie vin de-un zlot

Să-l beau cu bogatul tot!

„Măi sărace, sărăcilă,

De ce vrei să-mi faci în silă?

Nu-ţi pune punga cu mine,

Că n-ai cămaşă pe tine,

Nici nu ai turme de oi,

Nici coşar cu păpuşoi,

Nici car mare-n patru boi

Ca să poţi cinsti cu noi.“

„Mai bogate, bogăţele!

Dacă ai averi de-acele,

Nu-mi scoate ochii cu ele.

Că averile de frunte

Sunt ca un izvor de munte,

Astăzi curge şi îneacă

Şi mâini scade s-apoi seacă!

De ai turme mari de oi,

Ai şi turme de nevoi,

Că pe unde-s turme blânzi

Sunt şi lupi mereu flămânzi.“

„Măi sărace, sărăcilă!

Face-mi-aş de tine milă

De n-ai fi tu om pizmaş

Şi la inimă vrăjmaş.“

„Măi bogate, bogăţele!

Nu fi duşman gurii mele,

Că nu-ţi vreau nici rău, nici bine,

N-am ce împărţi cu tine.

Tu ai care cu opt boi,

Ai coşar cu păpuşoi,

Eu, un cal bun de nevoi!

Tu ai bani de vânturat,

Galbeni mulţi de semănat,

Eu am numai un topor

Care mi-e bun frăţior,

Dar ce-aduni tu într-o vară,

Eu adun numa-ntr-o seară,

Că toporul mi-i vrăjit,

Cu tăişul oţelit,

Şi când el se-ntoarce-n vânt,

Cad bogaţii la pământ.

Măi crâşmar,

Măi fărădar!

Adă-o vadră de Cotnar

Şi de plată n-ai habar,

Că săracul când cinsteşte

Varsă sânge şi plăteşte!“

„Tu ai galbeni la chimir,

Eu am un seleaf cu fir,

Şi-n seleaf un iatagan

Ce mă scapă de alean.

Tu ai casă şi ai masă,

Eu am lunca cea frumoasă,

Şi ce-aduni tu într-o vară,

Eu adun numa-ntr-o seară.“

Stejarul şi cornul

„Frate, frate de stejar!

Lasă-mă să tai un par

Să-mi fac osie la car.“

„Frăţioare românaş,

Voios parul da-ţi-l-aş

Dac-ai face tu din el

Buzdugan de voinicel,

Ghioagă mare nestrujită,

Cu piroane ţintuită,

Şi cu dânsa de-ai lupta

Să aperi moşia ta.“

„Cornule, ce nu te-ndoi,

De-o creangă să te despoi,

Să-mi fac prăjină de boi?“

„Frăţioare românaş!

Creanga lungă da-ţi-o-aş

Ca s-o faci arc de război

S-alungi leşii de la noi.

Lasă boii, frăţioare,

Şi te dă la vânătoare,

Că nu-i timp de plugărie,

Şi e timp de vitejie.“

„Codri, codri, mă jur eu

Să ucid cu braţul meu

De tot cornul un duşman,

De stejar un căpitan.“

XVI

Călătorul

Trece-un călător şi cântă,

Trece pe-o cărare frântă

Prin câmpia înflorită,

Cu inima veştejită.

El se plânge că-n cea lume

Nime ştie de-al său nume,

Nime nu se îngrijeşte

De e mort ori de trăieşte.

Surioara Magdalină

L-auzea dintr-o grădină,

Şi pe gânduri ea cădea

Şi de dor se aprindea:

„Călătorule mâhnit,

Şi prin lume rătăcit!

Tu eşti pasăre străină

Care cântă prin grădină

S-apoi zboară mai departe

Lăsând inimi înfocate.“

„Surioară mângâioasă!

Mult eşti dulce şi frumoasă!

Ochii-ţi ard şi-ţi arde faţa

Ca garoafa dimineaţa,

Când de rouă-i încărcată

Şi-n lumină se arată.“

„Călătorule mâhnit,

Nu ţi-e calul obosit?“

„Nu, drăguţă, nicidecum,

Dar e săturat de drum“.

Călătorul se oprea,

Nici că mai călătorea!

Fata de birău

„Fată de birău!

Fă pe dorul meu.“

„Ba, bădiţă, ba,

Nu te-oi asculta,

Că mă-i înşela

Şi nu mă-i lua.“

„Jur pe mândrul soare

Ce sfârşit nu are!

Că eu vreau să-mi fii

Mamă la copii.“

Fata-l asculta

Şi mi-l săruta;

Iar a doua zi,

Când ea se trezi,

Prinsă-a lăcrima

Ş-a se blestema.

Ea se tot bocea,

El îi tot zicea:

„Fată la birău

Şi de ţăran rău!

Ce plângi la pârău?

Rogi pe Dumnezeu

Ca să te iau eu?

Nu mai plânge, fa,

Că eu te-oi lua

De soţia mea

Când se va vedea

Ursul cu cercei

Umblând după miei,

Lupul cu cimpoi

Umblând după oi,

Vulpea cu mărgele

Culegând surcele,

Ş-un iepure schiop

Într-un vârf de plop.“

XVIII

Mândra din Muncel

Colo jos, pe lângă Tisă,

Merge mândra cam descinsă

Prin ierbuţa până-n brâu,

Şi ţine murgul de frâu,

Murg voinic şi pintenog

Care paşte busuioc.

Ea se primblă-n poieniţă

Şi tot zice din guriţă:

„Busuiocul l-aş privi,

Mă tem că m-oi zăbovi,

Dar l-oi smulge şi m-oi duce

Până dincolo de cruce,

La marginea codrului,

La stăpânul murgului,

Tot pe culmea din Muncel,

La haiducul voinicel.

Cine-a vrea ca să mă ieie

Meargă-acasă să mă ceie,

Meargă-acasă la părinţi

Cu inima lui în dinţi;

Iar pe când el mă va cere,

Tu, murguţule,-n putere,

Du-mă iute ca un zmeu,

Du-mă la stăpânul tău“.

Mândra calu-ncăleca,

Spre Muncel vesel pleca,

Noapte-n drum o apuca.

Ea mergea, calea-şi pierdea

Şi-ntr-un râu adânc cădea,

Vai de mândra! vai de ea!

Sufletu-i zburând zicea:

„Sărmanul copilul meu!

Cum rămâne singurel,

Fără pic de mângâiere,

Fără mamă cu durere!“

Românii de pe malurile Dunării

„Fă, bădiţă, piatra-n zece

La ist mal curând de-i trece,

Că suntem de soi român.

Nu suntem de neam păgân.

Despică Dunărea-n două,

Să facem dragoste nouă,

Colea-n umbra istor nuci

Pe braţe-mi să mi te culci

Să facem dragoste dulci.

Bădiţă, la chip frumos,

Fă-n pădurea cea din dos

Că-i găsi un păltinel

Să durezi luntre din el,

Şi-i găsi două nuiele

Să durezi vâsle din ele“.

„Face-oi, puică, cum mă-nveţi,

Face-oi luntre şi lopeţi

Să despic Dunărea-n două,

Când a ieşi lună nouă“.

Iată soarele-a apus,

Crai nou se iveşte sus.

Mândrul trage din lopată,

Trece Dunărea îndată,

Iese-n valea înflorită,

Vede puica adormită,

S-o deştepte-i vine milă,

Că-i gingaşă; că-i copilă.

Să o lase-i vine dor,

C-are faţa de bujor.

„Scoală, puică, să mă vezi,

Să mă vezi şi să nu crezi.“

„Ai venit, ursitul meu?

Noroci-te-ar Dumnezeu!

Vină-n braţe, vin’, bădiţă,

Să-ţi dau miere din guriţă,

Miere de floare de tei,

De-i gusta-o să tot cei.“

Muieruşcă din Braşău

Sub tufe de clocotel

Zace-un tânăr voinicel,

Cu mândruţa lângă el.

„Scoală, scoală, măi bărbate,

Nu mai tot zace pe spate,

Că mi-am urât zilele

Mutând căpătâiele,

Când la cap, când în picioare,

Când la umbră, când la soare.“

„Oh! dragă muierea mea!

Nu pot, nu pot, chiar d-aş vrea,

Boala mea nici că s-a duce

Pân’ ce tu nu mi-i aduce

Mură-albastră şi amară,

Sloi de gheaţă-n miez de vară.“

„Oh! drăguţ bărbatul meu,

Ajuta-ţi-ar Dumnezeu!

Eu toţi munţii am călcat,

Mură-albastră n-am aflat,

Sloi de gheaţă n-am găsit,

Că pământu-i încălzit.“

„Muieruşcă din Braşău!

Mura-albastră-i ochiul tău

Care mă ucide rău.

Sloi de gheaţă netopită

E chiar inima-ţi răcită

Şi de mine dezlipită!“

XXI

Dolca

Pe câmpul Tinechiei,

Pe zările câmpiei,

Răsărit-au florile

Odată cu zorile?

N-au răsărit florile,

Ş-a dus Costea oile

De-a aşezat stânele

Pe toate movilele.

Azi e luni şi mâini e marţi,

Pleacă Costea la Galaţi.

Să ia sare

La mioare,

Şi bolovani

La cârlani,

Şi tărâţe, La oiţe,

Şi glugi mari

La cei zărari,

Şi opinci

La cei voinici.

Iară Costea cum mergea

Cu Fulga se întâlnea.

Fulga cel cu barba neagră

Şi cu mintea neîntreagă,

Necăjit şi obosit,

De trei zile flămânzit:

„Alei! Fulgo, dragul meu,

Să faci cum ţi-oi zice eu:

Mergi la stâna mea cu bine

Să-ţi iei un dar de la mine,

Trei mioare de frigare

Ş-încă una de căldare

Ca să-ţi fie de prânzare.“

Fulga cel cu barba neagră,

Dar cu mintea neîntreagă,

Sus la stână se ducea

Ş-oile cât le vedea,

Cârduri, cârduri le rupea,

Cu botâul le mâna

În codru la Pandina.

Mare pagubă-şi vedea

Că lui, mări, nu-i venea

Nici laptele la mulsoare,

Nici caşul la-nchegătoare,

Nici urda la-nvelitoare!

Costea mult nu se-ngăima,

El dulăii toţi chema,

Un caş dulce dezvelea,

Optezeci de felii tăia,

Patruzeci la pui de câini,

Patruzeci la câini bătrâni.

Toţi în grabă le mânca

Dar seama nici că şi-o da.

Când, la urma tuturor,

lan că venea-ncetişor,

Schiopătând, schelălăind,

Laturile cam ţinând,

Dolca, haita cea bătrână

Ce ştia rândul la stână.

Ea venea, nu prea venea,

„Dolca fa, Costea-i zicea,

Unde mi-e averea mea?“

Dolca-ncet schelălăia,

La pământ se întindea.

„Dolca fa, tu eşti bătrână,

Tu ştii rândul de la stână.

Eu pe tine te-am grijit,

Tot cu lapte te-am hrănit.

Dolcă fa, cum de-ai lăsat,

Gemea Dolca, se culca,

Laba ruptă-şi arăta:

„Dolca mea, Dolcuţă fa!

Furii laba ţi-au rănit

Când la dânşii ai sărit?

Dacă-mi eşti tu pricepută

Şi nu te-arăţi prefăcută,

Înainte să apuci

Şi la furi drept să mă duci

Pe urmele oilor

Prin pajiştea florilor.“

Dolca vesel se scula,

Câmpul de-a lung apuca,

Botul prin iarbă vârând,

Urmele tot mirosind.

Urma-i ici, urma-i colea,

Dolca nici c-o prăpădea.

Ziua-ntreagă ea mergea

Şi-ndeseară ajungea

În codru la Pandina

Ce de foc se lumina.

Când în codru se-ndesea,

Bietul Costea ce zărea?

Fulga masă că-şi gătea,

Miei de piele că-i jupea.

Care prin frigări frigea,

Care prin căldări fierbea!

„Masă bună, veselie!“

Striga Costea cu mânie.

Şi Dolca se repezea.

La Fulga mereu bătea,

Iar Fulga cum o zărea

Crunt de spaimă tresărea.

„Alei, Fulgo, barbă neagră,

Dar cu mintea neîntreagă,

Când la drum te-am întâlnit

Eu, mări, ţi-am dăruit

Trei mioare de frigare

Ş-încă una de căldare

Ca să-ţi fie de prânzare,

Şi tu,-n loc de mulţumită,

Ca o fiară flămânzită,

Toată stâna mi-ai răpit

Şi pe Dolca mi-ai rănit!

Stai, măi Fulgo, barbă neagră,

Să te fac cu mintea-ntreagă.“

Şi cum sta şi-l judeca,

Inima i-o despica,

Şi Dolcăi o arunca,

Iară Dolca n-o mânca,

Inima de vânzător

E venin otrăvitor!

Şalga

Sus pe malul Dunărei,

La perdeaua cu câini răi,

A Şalgăi a vădanei,

Este-o turmă de cârlani

Păscută de opt ciobani,

Turma Şalgăi cea frumoasă

Ca şoimul de inimoasă.

La perdea-n miezul nopţii

Nimerit-au haiducii,

Nimerit-au, năvălit-au,

Paloşele zângnit-au,

Pe ciobani legatu-mi-au,

Alalah! cai arăpeşti,

Alalah! cai tătăreşti,

Cum mişcau copitele

Ca şoimii aripele.

Dulăii-mpuşcatu-i-au.

Iar pe baciul cel mai mare

Îl fereca şi mai tare

Cu coatele la spinare,

De striga că rău îl doare:

„Căpitan Caracatuci,

Vătăjel peste haiduci!

Peste cinci sute şi cinci

Tot haiduci de cei voinici.

De-ai făcut vrodată bine,

Fă-ţi o milă şi cu mine

Şi-mi dezleagă braţele,

Rău mă dor sărmanele!“

Căpitanul se-mblânzea,

Braţele-i le slobozea.

Iară baciul cum scăpa,

Mâna-n sânu-şi o băga,

Bucium de aur căta

Şi de trei ori buciuma,

Văile se răsuna,

Frunzele se clătina,

Şalga-n somnu-i l-auzea,

Din somn Şalga se trezea,

La soacră-sa se ducea

Şi din gură aşa-i zicea:

„Maică, măiculiţa mea!

N-auzişi tu buciumând

Şi văile răsunând?

Nu ştiu, maică, ciobanii

Rătăcit-au cârlanii,

Ori drumul au rătăcit,

Ori haiduci i-au năvălit?“

Baba soacra răspundea:

„Mergi, te culcă, fata mea,

De ciobani nu te-ngrija,

C-aşa bucium’ ei cu dor

Când le-i dor de casa lor.“

Soacra bine nu sfârşea,

Şalga iar că auzea

Glas de bucium răsunând,

Pân-în suflet răzbătând.

„Hei! copii, copii argaţi!

Somnul dulce voi lăsaţi,

Ş-un cal iute-mi înşăuaţi,

Puneţi şaua bărbăteşte,

Să încalec voiniceşte.“

Ea pe cal se arunca

Şi spre Dunăre-alerga

Hăulind şi chiuind,

Buzduganul învârtind.

Şi din gură-aşa răcnea:

„Ian aşteapt’ aşteapt’ asteaptă

Să luptăm la luptă dreaptă,

Căpitan Caracatuci,

Vătăjel peste haiduci,

Peste cinci sute şi cinci

Tot haiduci de cei voinici!

Stai pe loc să ne-ntâlnim,

Două vorbe să grăim

Şi-n arme să ne lovim,

Că mă jur pe Dumnezeu!

Să te-nvăţ eu, fătul meu,

Cum se leagă ciobanii,

Cum se pradă cârlanii.“

Căpitan Caracatuci,

Cetaş mare de haiduci,

Se ducea, ducea, ducea,

Nici capul nu-şi întorcea.

Şalga-i ici, Şalga-i colea,

Capul din fugă-i tăia!

Capu-n urmă rămânea,

Trupu-nainte fugea,

Sângele pârâu curgea,

Drumul roş că se făcea!

Cică, mări, de pe-atunci,

Când vin cete de haiduci,

Drumul lor nici că greşesc,

Nici că, zău, mai nimeresc

La perdeaua cu câini răi

A Şalgăi, a vădanei

A Şalgăi, a vădanei

De pe malul Dunărei!

XXIII

Mihu copilul

I

La dealul Bărbat,

Pe drumul săpat,

Merge hăulind,

Merge chiuind

Mihu copilaş,

Mândru Păunaş,

Păunaş de frunte,

Copilaş de munte.

Merge el cântând,

Din cobuz sunând,

Codrii dezmierdând

Din cobuz de os

Ce sună frumos.

Merge cel voinic

Pe-un murguşor mic

Prin mezul nopţii,

Prin codrul Herţii.

Mult e frunza deasă,

Noaptea-ntunecoasă,

Şi calea pietroasă!

Dar când se urca

Şi murgul călca

Piatra scăpăra,

Noaptea lumina,

Noaptea ca ziua.

Merge, mări, merge,

Ş-urma li se şterge

Printre frunzi căzute

Pe cărări pierdute.

Merge tot mereu

Voinicelul meu,

Din frunze pocnind,

Codrii vechi trezind

Şi mereu grăind:

„Hai, murgule, hai,

Pe coastă de plai,

Ce laşi tu drumul

Ş-apuci colnicul?

Ori zaua te-apasă,

Ori şaua te-ndeasă,

Ori frâul cu fluturi,

Ori scumpele rafturi,

Ori armele mele

Ce lucesc ca stele,

De duci aşa greu

Trupuşorul meu?“

„Zaua nu mă-ndeasă,

Şaua nu m-apasă,

Frâul nu mă strânge,

Chinga nu mă frânge,

Dar ce mă apasă

Şi-n drum nu mă lasă,

Că s-aţin pe-aici

Patruzeci şi cinci,

Cincizeci fără cinci

De haiduci levinţi

Duşi de la părinţi

De când erau mici

La codru-n potici.

Ş-acum se găsesc

De benchetuiesc

La valea adâncă,

La muchie de stâncă,

La des păltiniş,

Mărunt aluniş;

La masă de piatră,

În patru crăpată,

Cu sârmă legată,

Cu slove săpată,

Cu slove de carte

Cu aur suflate.

Iar la masă, şade

Gata să te prade

Ianuş Ungurean,

Vechiul hoţoman,

Cu barba zburlită,

De rele-nvechită,

Până-n brâu lungită,

Cu brâu-nvelită.

El are, măi frate,

Săbii lungi şi late,

Durdă ghintuită,

Inimă-oţelită.

Şi mai are încă

Pe-mprejur de stâncă

Voinicei levinţi

Cu armele-n dinţi.

Feciori buni de mână,

Căliţi, tari de vână.

Flăcăi groşi în ceafă,

Voinici făr' de leafă!

Cu chivere nalte,

Cu cozile late

Lăsate pe spate.

Ei te-or auzi

Şi s-or repezi,

Şi amar de tine

Şi amar de mine!“

„Hai, murgule, hai

Pe coastă de plai,

Lasă colnicul

Ş-apucă drumul

Că eşti cu Mihul!

Lasă-n urmă-ţi teamă,

Că te iau pe seama

Istor braţe groase,

Groase şi vânoase,

Istuia piept lat,

Lat ş-înfăşurat,

Istui păloşel

Cu buza de-otel.

Unguru-i fălos,

Nu-i primejdios,

Gura lui e mare,

Dar nu muşcă tare.

Câţi sunt ei? cincizeci?

Şasezeci, optzeci,

O sută ş-o mie?

Iasă-n cale-mi, vie

Dacă vor să ştie

Cine e Mihul,

Mihu Copilul!“

Murgul ca gândul

Lasă colnicul

S-apucă drumul.

„Hai, murgule, hai,

Pe coastă de plai

La poiana grasă,

Dumbrava frumoasă

Cu iarbă-nverzită,

Cu flori înflorită!“

II Iată-n codru, iată,

Că Ianuş deodată,

Cum benchetuieşte

Şi se veseleşte,

Stă, încremeneşte,

Pe gânduri porneşte

Că din când în când

Aude sunând,

Codrii răzbătând

Un mândru cântic,

Cântec de voinic

Ş-un glas de cobuz

Dulce la auz,

De cobuz de os

Ce sună duios.

Şi iată, şi iată

Că Ianuş deodată

Tresare şi sare

Şi zice-n glas mare:

„Voi, vitejilor,

Haraminilor!

Ian staţi ş-ascultaţi

Ş-armele-apucaţi,

Că eu cam auz

Un glas de cobuz

Printre frunzi sunând,

Codrii dezmierdând.

Deci voi vă grăbiţi,

Curând vă porniţi

Să-i ieşiţi în cale

Pe deal şi pe vale,

La pod, la hârtop,

La lunca de plop,

La potica strâmtă,

La cărarea frântă,

La fântâna lină

Cu apă puţină.

De-a fi vrun viteaz

Cu flori pe obraz,

Să nu mi-l stricaţi,

Ci să mi-l legaţi.

Iar vreun fermecat,

De muieri stricat,

O palmă să-i daţi

Drumul să-i lăsaţi!“

Ungurii pornesc

Şi calea-i opresc.

Iar cât îi zăreşte

Mihu le grăieşte:

„Voi, voinicilor, Haraminilor,

Cine v-a mânat

Capul v-a mâncat!“

Şi nici că sfârşeşte,

La harţă porneşte

Şi se învârteşte,

Toţi îi risipeşte.

Apoi iar purcede

Prin cel codru verde.

Murgul se urca,

Şi când el călca,

Piatra scăpăra,

Noaptea lumina,

Noaptea ca ziua.

Ianuş cum îl vede,

Din loc se repede:

„Voi, vitejilor, Haraminilor!

Daţi cu lăncile,

Daţi cu flintele.“

„Lăsaţi flintele,

Lăsaţi lăncile,

Voi, voinicilor, Haraminilor!

Că eu Mihu sânt,

Şi vreau să vă cânt

Un mândru cântìc,

Cântec de voinic

Cum n-aţi auzit

Cât veac aţi trăit.“

III

Iată, mări, iată

Că Mihu deodată

Începe pe loc

A zice cu foc,

Începe uşor

A zice cu dor

Un cântec duios

Atât de frumos,

Munţii că răsun,

Şoimii se adun,

Codrii se trezesc,

Frunzele şoptesc,

Stelele clipesc

Şi-n cale s-opresc!

Iar ungurii mult

Cu drag îl ascult,

Şi Ianuş îndată,

Ca nealtădată,

Glasu-şi îmblânzeşte

Mihului grăieşte,

La masă-l pofteşte.

„Vin’ tu, Mihule,

Vin’, voinicule,

Să benchetuim

Şi să veselim,

S-apoi amândoi

Ne-om lupta noi doi“.

Ei cu toţi s-adun,

La masă se pun

Şi benchetuiesc

Şi se veselesc,

Ploştile ciocnesc,

Vesel chiuiesc.

Dar când au sfârşit

De benchetuit,

Masă de-ospătat,

Vinul de gustat,

Ianuş ungurean,

Mihul moldovean

Deoparte se duc

La luptă s-apuc!

Cruntă-i lupta lor,

Că e pe omor.

Cine c-a pica

Nu s-a mai scula!

Iar ungurii toţi,

Lui Ianuş nepoţi,

Stau de mi-i privesc

Cum mi se-nvârtesc,

Cum mi se smucesc,

Cum mi se trântesc

Ca doi zmei, ca lei,

Ca lei paralei

Iată, mări, iată

Că Mihu deodată

În loc se opreşte,

Pe Ianuş suceşte,

Sus îl opinteşte,

Jos încă-l izbeşte

Şi-n genunchi îl pune

Şi capu-i răpune.

Iar ungurii toţi,

Lui Ianuş nepoţi,

Stau încremeniţi

De moarte-ngroziţi.

Mihu mi-i trezeşte

Ş-astfel le grăieşte:

„Voi, copiilor,

Haraminilor!

Care s-a afla

De va ridica

Buzduganul meu

Cât este de greu,

Durduliţa mea

Cât este de grea

Şi zalele mele

Cât îmi sunt de grele,

Acela să vie

Cu mine-n frăţie

Ca să vitejească,

Numele să-i crească!“

Ungurii se-ntrec

La pământ se plec

Şi-n zadar se-ncerc!

Nici unul nu poate

Să ridice-n spate

Armele culcate

Cu-aur îmbrăcate,

Cu fier ferecate.

„Voi, mişeilor, Haraminilor!

Codrul mi-l lăsaţi,

Jugul apucaţi

Că nu sunteţi voi,

Nu sunteţi ca noi

Oameni de mândrie,

Buni de vitejie,

Ci oameni de gloată,

Buni de sapa lată.“

Şi cum zice-ndată

Mihul cel voinic

Cu degetul mic

Armele-şi ridică,

Pleacă pe potică

Cu murgul voios

Prin codrul frunzos.

Şi-n urmă-i vuieşte,

Codrul clocoteşte

De un mândru cântic,

Cântec de voinic,

De-un glas de cobuz

Dulce la auz,

De cobuz de os

Ce sună frumos!

Ca să vitejească

Şi-n frunzi să hoţească!

Tot acela zice mai departe:

Că nu sunteţi voi,

Nu sunteţi ca noi

Buni de haiducie,

Vrednici de hoţie,

Ci de sapa lată

Şi de cea lopată.

XXIV

Toma Alimoş

Departe, frate, departe,

Departe şi nici prea foarte,

Sus, pe şesul Nistrului,

Pe pământul turcului,

Colo-n zarea celor culmi,

La groapa cu cinci ulmi

Ce răsar dintr-o tulpină

Ca cinci fraţi de la o mumă,

Şedea Toma Alimos,

Boier din Tara-de-Jos;

Şedea Toma cel vestit

Lângă murgu-i priponit,

Cu ţăruşul de argint

Bătut în negru pământ.

Şi pe iarbă cum şedea,

Mândră masă-şi întindea

Şi tot bea şi veselea

Şi din gură-aşa zicea:

„Închinare-aş şi n-am cui!

Închinare-aş murgului,

Dar mi-e murgul cam nebun

Şi de fugă numai bun,

Închinare-aş armelor,

Armelor surorilor,

Dar şi ele-s lemne seci,

Lemne seci, oţele reci!

Închina-voi ulmilor,

Uriaşii culmilor,

Că sunt gata să-mi răspunză

Cu freamăt voios de frunză,

Şi-n văzduh s-or clătina

Şi mie s-or închina!“

Iată, mări, cum grăia

Că-n departe auzea

Un nechez ce nechezea

Şi se tot apropia.

Toma-ncet mi se scula,

Peste câmpuri se uita

Şi zărea un hoţoman

Pe-un cal negru dobrogean,

Un cal sprinten voinicesc...

Plătea cât un cal domnesc.

Hoţomanul nalt, pletos

Cum e un stejar frunzos,

Era Mane cel spătos

Cu cojoc mare, miţoş,

Cu cojoc întors pe dos,

Şi cu ghioaga nestrujită,

Numai din topor cioplită.

El la Toma-ncet venea

Şi din gură-aşa-i grăia:

„Alei! Toma Alimoş,

Boier din |ara-de-Jos,

Ce ne calci moşiile

Şi ne strici fâneţele?“

Boier Toma Alimoş

Îi da plosca cu vin roş:

„Să trăieşti, Mane fârtate!

Dă-ţi mănia după spate

Ca să bem în jumătate“.

Mane cu stânga lua,

Cu dreapta se înarma,

Paloşul din sân scotea

Ş-aşa bine-l învârtea,

Ş-aşa bine mi-l chitea

Că pe Toma mi-l tăia

Pe la furca pieptului

La încinsul brâului

Deasupra buricului

Unde-i greu voinicului.

Toma crunt se oţerea...

Manea-n scări se-nţepenea,

Dos la fugă şi punea.

„Alelei! fecior de lele!

Căci răpişi zilele mele!

De te-aş prinde-n mâna mea,

Zile tu n-ai mai avea!“

Şi cum sta de cuvânta,

Maţele şi le-aduna,

În coşuri şi le băga,

Pe deasupra se-ncingea

Şi la murgu-i se ducea

Şi cu murgu-aşa grăia:

„Alelei! murguleţ mic!

Alei! dragul meu voinic!

De-ai putea la bătrâneţe

Cum puteai la tinereţe!“

Murgul ochii-şi aprindea,

Nechezea şi răspundea:

„Iată coama, sai pe mine,

Şi de-acum te ţine bine.

Să-ţi arăt la bătrâneţe

Ce-am plătit la tinereţe!

“ Toma iute-ncăleca,

Dupe Mane se lua

Şi mereu, mereu striga:

„Alelei! murguleţ mic,

Alei! murgul meu voinic,

Aşterne-te drumului

Ca şi iarba câmpului

La suflarea vântului!“

Murgul mic se aşternea,

Mane-n lături se zărea,

Toma turba şi răcnea:

„Tăiatu-m-ai tâlhăreşte,

Fugitu-mi-ai mişeleşte.

De te-aş prinde-n mâna mea,

Zile tu n-ai mai avea.

Stai pe loc să ne-ntâlnim,

Două vorbe să grăim,

Două vorbe oţelite

Cu paloşele grăite!“

Mane-n lături tot fugea,

Iară Toma-l ajungea

Ş-aşa bine mi-l chitea

Că din fugă mi-i tăia

Jumătate-a trupului

Cu trei coaste-a negrului!

Mane-n două jos cădea,

Toma murgului zicea:

„Alelei! murguleţ mic.

Alei! dragul meu voinic!

Ochii-mi se păinjenesc,

Norii sus se învârtesc.

Te grăbeşte-aleargă, fugi

Şi ca gândul să mă duci

Colo-n zarea celor culmi,

La gropana cu cinci ulmi,

Că eu, murgule,-oi muri

Pe tine n-oi mai sări!

Iar când sufletul mi-oi da,

Când nu te-oi mai dezmierda,

Din copită să-ţi faci sapă,

Lângă ulmi să-mi faci o groapă

Şi cu dinţii să m-apuci,

În tainiţă să m-arunci.

Ulmii că s-or clătina.

Frunza că s-a scutura,

Trupul că mi-a astupa!“

XXV

Román Grue Grozovanul

I

Sus, pe câmpul Nistrului,

Sub poalele cerului,

La coada Ialpăului

Unde fat’ zmeoaicele

Şi s-adun’ zărnoaicele,

Şi s-adap’ leoaicele,

Multe-s, frate, şi mai multe

Corturi mari, corturi mărunte!

Iar în chiar mijlocul lor

Nalţă-se-un cort de covor,

Un cort mare şi rotat,

Poleit şi narămzat,

Cu ţăruşi de-argint legat,

Parcă-i cort de împărat!

Dar înuntru cine şede?

Dar în el cine se vede?

Ghirai hanul cel bătrân

Cu hamger bogat la sân.

Mulţi tătari stau împrejur

Cu ochi mici, ca ochi de ciur,

Şi stau toţi îngenuncheţi

Pe covor cu perii creţi.

Iar la uşa cortului

Sub stejarul mortului,

Este-un biet român legat,

Legat strâns şi ferecat

Ca un mare vinovat.

Român Grue Grozovanul,

Român Grue moldovanul

Care-a sărăcit pe hanul.

Doi tătari ţeapa-i gătesc,

Doi amar mi-l chinuiesc,

Dar el cântă-n nepăsare

Parcă-ar fi la masă mare,

Şi dă semn de veselie

Parcă-ar fi la cununie!..

Iată mârzăciţele

Şi cu tătăriţele

Că la hanul năvălesc

Şi cu toate aşa-i grăiesc:

„Alei! Doamne han bătrân

Cu hamger bogat la sân!

Fă cu Grue ce vei face

Sufletul să ni se-mpace,

Că de când s-a ridicat

Şi-n Bugeac Grue-a intrat,

Mulţi tătari el ţi-a stricat

Şi tătarce-a văduvit,

Fete mari a bătrânit,

Bugeacul l-a pustiit,

Bugeacul pe jumătate

Şi Crâmul a treia parte!“

Ghirai hanul cel bătrân

Trage pala pe la sân

Şi cu glas crunt de păgân

Zice lui Grue român:

„Alei! Grue viteaz mare!

De la mine n-ai iertare.

Spune-ncalte-adevărat

Mulţi tătari tu mi-ai stricat?“

„Alei! Doamne han bătrân,

Lasă cel hamger la sân,

Că eu sunt pui de român

Şi nu-mi pasă de-un păgân!

De-i iertare sau de nu-i,

Tot cu dreptul vreau să-ţi spui

Că de când m-am ridicat

Şi-n Bugeac eu am intrat

Mulţi tătari, zău, ţi-am stricat

Şi tătarce-am văduvit,

Fete mari am bătrânit

Şi Bugeac am pustiit,

De bahmeţi l-am sărăcit,

Bugeacul pe jumătate

Şi Crâmul a treia parte.

Iar Nistrul când l-am trecut,

Pod pe dânsul am făcut

Ca să duc, să car la noi

Averile de la voi;

Să duc care mocăneşti

Cu copile mârzăceşti

Şi cu roabe tătăreşti.

Alei! Doamne han bătrân,

Lasă cel hamger la sân

Şi-mi dă moarte de român,

Nu-mi da moarte de păgân,

Las’ să mă mărturisesc

Şi de suflet să-mi grijesc

La un popă creştinesc

Care zice din psaltire

În cea sfântă mănăstire,

Că mult sunt eu vinovat,

De păcate încărcat;

C-am curvit cu sora ta

Ş-am răpit pe fiica ta,

Ş-am ucis pe frate-tău,

Viteaz mare cât un leu,

Care-a fost duşmanul meu!“

Ghirai hanul cel bătrân

Uită hamgerul la sân,

Şi cu glasul oţerit

Pe loc a şi poruncit

La mârzaci de cei mai mari

Şi la cincizeci de tătari

Pe Grue să-l ducă-ndată

La cea mănăstire naltă!

II

Tătărimea purcedea

Şi pe Grue mi-l ducea

La cel popă creştinesc,

Sfânt cu chipul omenesc,

Care zice din psaltire

În cea sfântă mănăstire;

Dacă vedea şi vedea,

Grue vreme nu pierdea,

Două cruci numai făcea,

Doamne-ajută! el zicea,

Bardă-n mână apuca

Şi-n tătari se arunca

Ca un vânt înviforat

Într-un lan de grâu uscat.

„Aman!“ ei cu toţi răcneau

Şi din faţa-i toţi piereau!

Dacă vedea şi vedea,

El în grabă se ducea

Chiar la grajdul hanului,

Hanului tătarului.

Când la grajd el ce zărea?

Un bahmet ce tot sărea,

Un căluţ cam pătrărel,

Ieşea-n vară cincărel.

Grue mi-l apropia;

Mâna-n coamă că-i punea

Şi-n podele-l azvârlea,

Aşa cal nu-i trebuia!

Dar colo, cât colo,-n fund,

Iată-un negru cal rotund,

Care soare n-a văzut

De când mă-sa l-a făcut.

La el Grue se ducea,

Mâna-n coamă că-i punea,

Din loc nici că mi-l clintea!

Aşa cal îi trebuia.

El afară mi-l scotea,

Frumuşel mi-l înşeua,

Înşeua şi-l înfrâua

Şi pe ochi îl săruta

Şi pe dânsul s-arunca.

Trei dezbinuri că mi-i da,

Scântei verzi din ochi îi da,

Şi deodată s-arăta

Chiar la uşa cortului

Sub stejarul mortului.

Ghirai han cât îl vedea,

Ofta greu şi mi-i zicea:

„Alei! Grue, viteaz mare!

De la mine ai iertare,

De vrei numai să te prinzi

Negrul meu să nu mi-l vinzi,

Să nu-l vinzi la ungurean,

Nici la turc ţarigrădean.

Să nu-l vinzi nici la litean,

Că liteanu-i om viclean.

Ci să-l vinzi la un român,

Că-i om drept şi bun stăpân

Şi de mână mai dănos

Şi de suflet mai duios

. El pe negrul de-a avea,

Tot de nunţi mi l-ar ţinea.

Eu la dânsul l-oi vedea

Ori la nunţi, ori la război,

Când ne-om lupta noi cu voi.

El că mi l-ar dărui

Sau că i l-oi cumpăni

De trei ori cu venetici,

Venetici de câte cinci.“

Român Grue cam râdea

Şi din gură răspundea:

„Alei! mări, han bătrân!

Ori nu ştii că sunt român?

De-s român, sunt frate bun

Cu-orice cal viteaz nebun!

Iar de ai bahmeţi fugari

Sa nu-l vinzi la vrun muntean

Că munteanu-i om viclean.

Şi de ai voinici tătari,

Bahmeţi iuţi să mă gonească,

Tătari crunţi să îndrăznească.

Dă-le voie, dă-le ştire

După mine să se-nşire

Şi s-alerge să m-ajungă

Pe câmpia astă lungă.“

III

Ghirai hanul semn dădea,

Tătărimea purcedea

Pe cel câmp nemărginit

Cu negară învelit

Şi cu troscot coperit.

Tătărimea se-nşira

Şi fugind se răsfira

Câte unul, unul, unul

După negrişor nebunul,

Negrişor fugea, fugea,

Cum se fuge nu fugea,

Ci sărea tot iepureşte

Ş-alerga tot ogăreşte

Nechezând tot voiniceşte.

Alei! voi tătari păgâni,

Vi s-a stins ziua de mâini!

Iată Grue dă-napoi

Şi s-aruncă printre voi

Ca un vânt înviforat

Într-un lan de grâu uscat;

Şi cu negrişor nebunul

Vă ia unul câte unul

Şi din fugă vă coseşte

Şi vă taie chip snopeşte

Şi de-averi vă curăţeşte

Şi de boală vă scuteşte

Şi vă lasă-n urma lui

Ca momâi de-a câmpului!

Apoi Grue se porneşte

Şi-n Moldova se iveşte

Ca un soare ce-ncălzeşte,

Încălzeşte şi rodeşte,

Că mult bine-n lume face

Sufletul să şi-l împace.

Creştinează

Şi botează,

Da de fin

Câte-un tretin

Şi de fină

O tretină.

Şi cunună fete mari,

Fără grijă de tătari,

Şi ridică mănastiri

Pentru timp de năvăliri,

Iar pe negru sprintenel

Îl face frate cu el,

Că românu-i frate bun

Cu-orice cal viteaz nebun!

XXVI

Codreanul

I

Frunzuliţă de dudău!

S-a aflat la Movilău

De Codreanul cela rău,

Că se primblă prin ponoare

Prin potice fără soare,

Cu sarică bocsănească

Şi căciulă ţurcănească,

Nime să nu mi-l cunoască.

Mult e mândru, sprintenel

Cel voinic, cel voinicel!

Şi tot cată-un căluşel

Roibuleţ, cu părul creţ

De-al lui Codrean drăguleţ.

Mult aleargă, s-osteneşte,

Cal pe gânduri nu găseşte;

Câţi fugari i s-arăta,

El de coamă-i apuca,

Peste tufe-i arunca.

Dacă vedea şi vedea

Că norocul nu-l slujea,

În baltag se rezema,

Colea-n vale se lăsa,

Colea-n vale, la strâmtoare

Unde trec mocani cu sare.

Iar în drum cât se punea,

C-un mocan se întâlnea

Şi din gură-aşa-i grăia:

„Cale bună, măi muntene!“

„Mulţumim, frate Codrene!“

„Măi Mocane frăţioare,

Nu ţi-e roibul de schimbare?

Să-ţi dau chebea din spinare

Ş-un car mare plin de sare,

Un car mare cu opt boi

Să mergi bogat de la noi?“

„Nu mi-e roibul de schimbare,

Nici mi-e roibul de vânzare,

Că cu mama roibului

Plătesc valea Oltului,

Şi de-aş vinde pe roibul,

Aş plăti Movilăul.“

„Alelei! mocănaş dragă,

De mine dorul se leagă.

Fă şi tu pe dorul meu

Că bun e cel Dumnezeu!

Dă-mi pe roibul drăguleţ,

Ca să cerc de-i şoimuleţ.

De-i mi-a plăcea umbletul

Eu ţi-oi da şi sufletul.“

Mocănaşul se pleca,

Codrenaşu-ncăleca...

Trei rugini el îi trăgea,

Astfel roibul meu fugea...

Văile se limpezea!

Se ducea hoţul râzând,

Fugea roibul nechezând,

Iar mocanul sta plângând

Şi din gură tot zicând:

„Alelei! măi Codrenele!

Te vezi de pe sprâncenele

Că eşti făcător de rele.

Vin’, Codrene, înapoi,

Dă-mi încalte cei opt boi,

Câţiva bani de cheltuială

Şi chebea de primenеală.“

„Ba-ţi fă cruce, măi mocan,

Zi c-ai cinstit pe Codrean,

Că de-oi veni înapoi

În loc de car cu opt boi,

Ti-oi da nişte pumni zgârciţi

De ţi-or părea bani găsiţi“

Şi s-a dus, s-a dus, s-a dus

Pân’ ce soarele-a apus.

III

Frunză verde de alună!

Codrenaş cu voie bună

Se urca în deal la stână,

Se urca şi chiuia...

Toţi ciobanii că fugea!

Numai unul rămânea,

Lângă foc se întindea,

Bolnăvior că se făcea,

Codrenaş îl pricepea

Şi din gură-aşa-i zicea:

„Mânca-te-ar lupii cioban!

La ce te mai faci viclean

Că ţi-oi trage-un iatagan

De-i sări ca un şoldan!

Scoal’ de-mi alege-un cârlan,

Cârlănaş de la Ispas

Tinerel, rotund şi gras.“

El cârlanul şi-l lua,

La ciochine şi-l lega

Şi cu roibul iar pleca,

Şi cu roibul se lăsa

Colo-n vale la Şanta,

La Şanta, la crâşmăreasă

Cu ochi mari de puică-aleasă.

Bea Codrean, se veseleşte,

Cu Şanta se drăgosteşte

Şi de plată nici gândeşte.

Bea Codrean şi porunceşte,

Iar crâşmaru-ngălbeneşte

Şi porunca-i împlineşte.

„Măi bădiţă, măi crâşmar!

Adă-o ploscă de Cotnar

Şi una de Odobeşti

Dacă vrei să mai trăieşti!“

Ploştile Codrean lua,

La oblânc le anina,

Crâşmăriţa săruta,

Şi cu roibul iar pleca

Şi cu roibul se lăsa

Deasupra Copoului,

Colea-n rediul Breazului,

Locaşul viteazului.

El la umbră se punea,

Cârlanu-ntreg şi-l frigea,

Masă mândră-şi întindea,

Şi mânca, bea, veselea,

De potiră nici gândea!

Dar potira-l urmărea,

Potiră arnăuţească

Cu iarbă vânătorească,

Unde-a da să nu greşească!

Codrenaş cât o vedea,

Plosca la gură-aducea,

Iar potira-i tot zicea:

„Dă-te, Codrene, legat,

Să nu te ducem stricat.“

Codrenaş le răspundea:

„Mielu-i gras, ploscuţa-i grea,

De sunteţi niscaiva fraţi,

Iată masa şi mâncaţi!“

Arnăuţii se izbeau,

Armele de foc scoteau

Şi-n Codrean le slobozeau...

Pieptul lui Codrean sărea!

Iar el rănile-şi strângea,

Plumbii din carne-şi scotea,

Cu ei durda-şi încărca

Şi din gură-aşa striga:

„Alelei! tâlhari păgâni!

Cum o să vă dau la câini,

Că de-atâta sunteţi buni“.

Apoi durda-şi întindea

Şi-n plin durda lui pocnea.

Potiraşii jos cădeau,

În sânge se vârcoleau.

Iar Leonti-Arnăutul,

Înghiţi-l-ar pământul!

Nasturi de-argint că scotea

De-ncărca o şuşanea

Şi-n Codrean o slobozea,

Pe Codrenaş mi-l rănea!

Voinicelul meu turba,

În durdă se rezema,

Baltagul şi-l ridica,

În Leonti-l repezea

Şi capul îi retezea.

Capul de-a dura sărea,

Sângele bolborosea,

Trupul metanii făcea.

Dar Codreanul tot slăbea,

Pe genunchi bietul cădea,

În palme se sprijinea,

Şi potira mi-l prindea,

Lega-s-ar moartea de ea!

III

Frunză verde de măcieş,

Pe Codreanu-l duc la Ieşi,

La Domnul, la Ilieş.

Şi mi-l duc într-un divan

Unde Domnul cu caftan

Şi pe cap cu gugiuman

Sta culcat pe-un buzdugan

Lâng-un grec ţarigrădean.

„Măi Codrene, voinicele,

Spune tu domniei mele,

Mulţi creştini ai omorât

Cât în ţară ai hoţit?“

„Domnule, măria-ta!

Jur pe Maica Precista,

Eu creştini n-am omorât

Cât în ţară-am voinicit,

Vreun creştin de-l întâlneam,

Averile-i împărţeam.

Cu doi cai de-l apucam,

Unu-i dam, unu-i luam.

Mâna-n pungă de-i băgam,

Jumătate-o deşertam.

Unde vedeam săracul,

Îmi ascundeam baltagul,

Şi-i dam bani de cheltuială

Şi haine de primeneală.

Iar unde zăream grecul,

Mult îmi ardea sufletul

Pân’ ce-i retezeam capul!

În cap mâna că-i puneam,

La pământ îl aduceam,

Căpăţâna i-o tăiam

Şi la corbi o juruiam!“

Cel grec mândru, coroiat,

Ce şedea cu domnu-n sfat,

Pe Codrean cât l-auzea,

La faţă se-ngălbenea,

Pe covor îngenuchea

Şi din gură-aşa grăia:

„(De-a mai fi Codrean vro vară,

Îmi scoate grecii din ţară.)

Domnule, măria-ta!

Pe Codreanul nu-l ierta,

Că el capul ţi-a mânca

Şi foc târgului ţi-a da

Şi pe doamna ţi-a fura“.

Domnul că se speria,

Semn calăului făcea.

Iar Codreanu priceputul,

Priceputul şi păţitul,

Semnul domnului zărea

Şi din gură-aşa grăia:

„Domnule, măria-ta!

Tu pe greci nu asculta,

Că ei viaţa ţi-or scurta,

Grecu-i fiară duşmănoasă,

Grecu-i limbă veninoasă,

Grecu-i boală lipicioasă

Ce pătrunde pân’ la oase!

Iar de vrei tu să mor eu,

Mai lungeşte veacul meu

Să mă-mpac cu Dumnezeu.

Las’ să mă mărturisesc,

De moarte să mă gătesc,

Şi s-ascult slujba cea mare

Din gura popii Macare!“

Domnul pe gânduri cădea,

Semn Armaşului făcea;

Porţile se deschidea,

Iar Codreanu-n gândul său

Zicea: „Bun e Dumnezeu!“

Foaie verde de bujor

Frunză verde de bujor!

La biserică-n pridvor

Sta Codreanul frăţior

Cu butucul de picior.

Popa slujbele-i citea,

De moarte mi-l pregătea.

Codrenaş se umilea

Şi popii, gemând, zicea:

„Părinte, sfinţia-ta!

Mai dezleagă-mi pe dreapta

Să-mi fac cruce cu dânsa,

Să-mi fac cruce, să mă-nchin

Ca să mor ca un creştin.“

Popa dreapta-i dezlega,

El în sân mâna-şi băga,

Dalb de paloş că scotea,

De butuc că-l şi trântea

Şi butucul deschidea:

„Alelei! tâlhari păgâni,

Cum o să vă dau la câini,

Că de-atâta sunteţi buni!“

Cum zicea, aşa făcea,

Potira măcelărea

Şi la curte se-ntorcea

Şi-n glas mare-aşa zicea:

„Domnule, măria-ta!

Ian deschide-ţi fereastra,

Să ne vedem feţele,

Să ne-auzim vorbele.

Să ştii, Doamne, să ştii bine

Că nu-i vrednic pentru tine

Să omori voinici ca mine!“

Domnul faţa şi-aprindea,

Grecu-n beciuri s-ascundea,

Curtenii cu toţi săreau,

Poarta curţii închideau.

Codrenaş dacă vedea,

Paloşul şi-l zângănea

Şi deodată chiuia:

„Alelei! cal roibuleţ,

De-al lui Codrean drăguleţ!

Unde eşti, voinicule,

Să-mi mai scapi tu zilele!“

Iată roibu-l auzea,

Iată roibul nechezea,

De la iesle se smucea,

La glas de stăpân venea.

Venea vesel ne-nşeuat,

Ne-nşeuat şi ne-nfrâuat,

Zbura vesel pe pământ,

Nara-n vânt şi coama-n vânt.

Codrenaş se-nveselea,

Pe el iute se-azvârlea,

Printre glonţuri viu trecea,

Zid de piatră nalt sărea

Şi, sărind, aşa zicea:

„Rămâi, Doamne, pe domnie,

Eu mă duc în haiducie!

Rămâi, Doamne, sănătos,

Că tu vrednic nu mi-ai fost.

Ilieş, rămâi cu bine,

Că nici tu nu eşti de mine

Şi nici eu nu sunt de tine!“

Scăpatu-mi-a voinicul!

Eu mă-nchin cu cântecul,

Ca codrul cu freamătul,

Ca roibul cu umbletul.

Roibul sare zid în loc,

Scoate voinicul din foc,

Codrul frunza-şi îndeseşte

Pe voinic îl mistuieşte.

Rămâneţi în veselie.

Ca Codreanu-n haiducie

Şi-mi faceţi parte şi mie.

XXVII

Vidra

I

Frunză verde peliniţă,

Pe cel deal, pe cea colniţă,

Primblă-mi-se-o cătăniţă

Cu doi bani în punguliţă,

Şi cu doi în buzunari,

Cu doisprece lăutari,

Şi cu doi, trei căluşei

Încărcaţi de gălbenei.

Iar cu dânsa se afla,

Tot pe lună se primbla,

Stoian Şoimul, popă vechi,

Cu potcapul pe urechi,

Ce s-a lăsat de popie

Şi de sfânta liturghie

De s-a dat în haiducie.

El de mijloc o ţinea,

Lângă pieptu-i o strângea,

Şi mereu o dezmierda,

Şi mereu o săruta,

Şi lăutarii cânta,

Câmpii de se răsuna.

Când fu către dimineaţă,

Popa se spăla pe faţă,

Barbă neagră pieptăna,

La baltagu-i se-nchina

Şi pe Vidra mi-o trezea

Şi din gură-aşa-i grăia:

„Ştii tu, Vidro, ce-am gândit,

Ştii tu ce m-am socotit?

Suflecă mânece largi

Şi-mpleteşte la colaci.

Fă colaci mari de doi saci

Pentru cumnăţei burlaci,

Ş-un covrig de un mertic

Pentru cumnăţel mai mic.

Apoi haideţi amândoi

Cu cotiga cu doi boi

Peste codri, peste munţi,

La cei socri cam cărunţi.“

II

Amândoi la drum plecau,

Sus, la munte, se urcau

Şi mereu boii-ndemnau:

„Hăi Plăvan, hăi Bourean,

Juncănaşi de-ai lui Stoian“.

Opinteau boii mereu,

La luna, la săptămâna

S-a dus badea să vadă grâul

De-i răsărit, dar era de secerat.

Badea l-a secerat,

În girezi l-a adunat,

Apoi l-a treierat

Cu roibul, cu murgul,

Cu negrul, cu surul,

Şi multe care-a încărcat

Şi la moara din vale-a plecat.

Mânaţi, măi, hăi, hăi!

Dar hoaţa de moară,

Ce păştea brânduşe pe costişe,

Dacă a văzut aşa povară mare,

Puse coada pe spinare

Şi fugi spre lunca mare.

Iar morarul, meşter bun,

Alerga ca un nebun

Şi striga, mereu striga.

“Na, morişca, na, na, na“,

Moara tot hodorogea

Şi prin apă tot fugea.

Mânaţi, măi, hăi, hăi!

Iar lelea morăriţă,

Bună meşteriţă,

Suflecând mâneci şi catrinţă,

Luă un cojoc miţos

Şi mi-l îmbrăcă pe dos

Cu tărâţe, cu cojiţe,

Prinse moara de cosiţe,

Ş-o apucă de călcâi

Ş-o puse pe căpătâi.

Lovi c-un ciocan în şele

De o dete pe măsele;

Atunci moara s-a pornit,

Roţile şi le-a-nvârtit

Şi pe loc a măcinat

Tot grâul cel secerat.

Mânaţi, măi, hăi, hăi!

S-a sculat apoi nevasta bădicăi

Si s-a dus în cămară,

A scos o sită de sfară

Şi-i păru că-i prea rară.

Ea s-a dus iar în cămară

Şi a scos o sită deasă,

Tot cu firuri de mătasă.

Mânaţi, măi, hăi, hăi!

Frământat-a ş-a dospit

Şi cuptorul l-a umplut

Şi colacii au crescut.

Apoi lelea c-o lopată

Tras-a unul mare-n vatră,

Un colac rotund, frumos,

Alb ca faţa lui Hristos,

Opinteau şi suflau greu,

Şi cotiga scârţâia

Şi calea se-ngreuia.

Iar pe când soarele-i sus,

Pe când şoimul stă ascuns,

Pe când umbra e scăzută

Şi se face nevăzută,

Stoian popa se oprea

Şi de prânz el poposea

În mijlocul codrului

Unde-i larg voinicului,

În poiana înflorită

Cu frunzari acoperită,

Unde iarba se-mpleteşte

Şi-n vârf se găităneşte.

Vidra masă că-ntindea,

Şi la masă că şedea

Cu Stoian alăturea.

Ei prânzeau şi veseleau,

De nimeni grijă n-aveau,

Dar păcatul mi-i păştea,

Şi mi l-a rupt drept în două

Ca să ni-l deie tot nouă..

De urat am mai ura,

Dar ne temem c-a-nsera,

Pe Stoian îl zădăra

Şi Stoian aşa grăia:

„Oliolio! mândruţa mea!

De când eu mi te-am luat

Nici un cântec n-ai cântat.

Cântă-ţi, mândro, cântecul,

Că mi-e drag ca sufletul.“

„Alei! frate, dragul meu!

Nu mai pofti să cânt eu,

Să-ţi cânt cântec haiducesc

Cu viers dulce femeiesc.

Eu dacă ţi l-oi cânta,

Apele s-or tulbura,

Brazii mi s-or scutura,

Munţii mi s-or clătina,

Văile or răsuna

Şi pe noi ne-a-ntâmpina

Păunaşul codrilor,

Voinicul voinicilor,

Iubitul nevestelor,

Drăgălaşul fetelor.“

Şi-s cărările-ncurcate

Şi casele depărtate

Aho! Aho! plugul badei cu 12 boi

Iată-ne sosiţi la noi.

Unii mai adaugă şi următoarele versuri: Noi din suflet vă dorim

Acum şi până murim

Câte paie sus pe casă,

Atâţia galbeni pe masă,

Câţi cărbuni în cel cuptori

Atâţi mândri gonitori,

Câte fire în manta

Atâtea vaci a făta.

„Las’ să vie că nu-mi pasă,

Eu că l-oi pofti la masă,

Şi de-a mai vrea altă hrană,

I-oi da trei baltagi pomană.“

III

Puse Vidra a cânta,

Codrii a se deştepta,

Apele-a se tulbura,

Brazii a se scutura,

Munţii a se clătina,

Văile-a se răsuna.

Şi deodată s-arăta

Păunaşul codrilor,

Voinicul voinicilor:

„Hei! Stoiene, bărbărie,

Ce te-ai lăsat de popie

Şi de sfânta liturghie

De te-ai dat în haiducie!

Ce ne calci poienele

Şi ne paşti fânaţele?“

„Ce poiene, măi Păune?

Ce fânaţe, măi nebune?

Doar pământul nu-i al tău,

Nici al tău nu-i, nici al meu,

Ci-i tot al lui Dumnezeu.“

„Hei Stoiene, bărbărie,

Vorbă multă, sărăcie!

Dă-mi juncanii tăi drept vamă

Şi îţi cată-apoi de seamă.“

„Ba, juncanii nu-ţi dau eu,

Că mi i-a dat Dumnezeu

Să mă scoată de la greu.“

„Dă-mi pe Vidra ta de vamă

Şi îţi cată-apoi de seamă.“

„Ba, pe Vidra nu ţi-oi da

Pân’ ce capul sus mi-a sta

Că mi-a dat-o soacra mea

Ca să ţin casă cu ea.“

„Dă-mi baltagul tău de vamă

Şi îţi cată-apoi de seamă.“

„Eu să-ţi dau baltagul, eu?

Vin de-l ia tu, fătul meu,

De ţi-e sufletu-ndrăzneţ,

Cât ţi-e graiul de sumeţ!“

Ei de brâie s-apucară

Şi la luptă se luară

URARE DE DIMINEATA ANULUI NOU

Anul nou cu fericire

Vă dorim şi cu-nflorire

Ca merii

Ca perii

În mijlocul verii.

Zi de vară pân-în seară.

Când în loc mi se-nvârteau,

Când la vale s-aduceau,

Nici unul nu dovedea!

Dar Stoian mereu slăbea,

Brâul lui se descingea.

„Vidro, puiculiţa mea!

Vin’ de-mi strânge brâul meu,

Apăra-te-ar Dumnezeu,

Că-mi slăbesc puterile,

Mi se duc averile!“

Iară Vidra mi-i privea,

Ochişorii-i strălucea,

Inimioara-i se bătea

Şi guriţa-i răspundea:

„Ba, nu, nu, bădiţă frate,

Că vă-i lupta pe dreptate,

Şi oricare-a birui,

Eu cu dânsul m-oi iubi.“

Stoian popa s-aprindea

Şi făcea el ce făcea

Pe Păun că-l aducea,

Şi-n pământ că mi-l izbea,

Cât pământul despica,

Pân-în brâu că mi-l băga.

Baltagu-apoi ridica,

Capul lui Păun zbura;

Trupul pe brânci se pleca,

Lui Stoian se închina.

Iar Stoian se întorcea,

La Vidra-ncet se ducea,

Se ducea posomorât,

De gânduri negre muncit

Ca un şarpe otrăvit.

Vidra nici că se clintea,

Ochii-n ochii lui ţintea,

Ochii cătau bărbăteşte

Şi pătrundeau femeieşte.

Stoian popa mi-i zicea:

„Vidro, fa, nevastă rea!

Când de moarte mă luptam

Şi pe tine te rugam

Să vii iute lângă mine

Ca să-mi strângi brâul mai bine,

De bărbat nu ţi-a fost milă,

De păcat nu ţi-a fost silă

Şi cu glas dulce, frăţesc,

Zis-ai cuvânt duşmănesc:

Că oricare-a birui

Tu cu dânsul te-i iubi,

Aşa este, Vidro fa?“

„Aşa-i, Stoiene, aşa!

Am zis-o şi-ncă-o mai zic

Că mi-e drag cine-i voinic,

De se luptă făr-a cere

Ajutor de la muiere.“

„Ştii tu, Vidro, ce-am gândit?

Ştii tu ce m-am socotit?

Astă-vară am cosit

Vro cinci căi de le-am clădit,

Patru mi le-am vârfuit,

Iar unei vârfu-a lipsit

Şi mi-am pus în gândul meu

Să-i fac vârf cu capul tău.“

„Iată capul de mi-l taie,

Ca să-l pui tu vârf la claie

Şi te-nvaţă de la mine

Ca să mori cum se cuvine!“

Crunt Stoian se repezea

Şi capul îi retezea.

Şi ţâţele-i le tăia

Şi pe câmp le-mprăştia;

Apoi singur purcedea,

La socrii lui se ducea.

„Hei, Stoiene, popă vechi

Cu potcapul pe urechi,

Unde-i Vidra cea frumoasă,

Fata noastră cea voioasă?“

„Eu pe Vidra mi-am lăsat

Într-un codru depărtat

Hotărând moşiile

Ş-aşezând momâile

Cu capul şi ţâţele.“

Bine vorba nu sfârşea,

Pe loc cerul s-aprindea

Şi trei fulgeri repezea

Pe Stoian popa-l lovea,

În cenuşă-l prefăcea!

Serb-sărac

I

Pe-n mijloc de tarigrad,

La cişmeaua lui Murad

Primblă-mi-se Serb-Sărac

Pe-un cal negru din Bugeac,

Voinicel şi sprintenel,

Dar sărac ca vai de el!

Cu saia îmbăirată

Şi şalvari de ciorcă lată,

Cotul cinci galbeni luată,

Cu cămaşa de mătase,

Viţele-mpletite-n şase.

Cu picioarele-ncălţate

În opinci înhârzobate:

Hârzobul

Şi galbenul, Nojiţa

Şi leiţa, Cureaua

Şi paraua.

Primblă-mi-se-n sus şi-n jos

Pe fugaru-i cel frumos.

Unde negrul nechezea

Tarigradul se trezea,

Turcii toţi că alergau

Şi pe Serbu-l întrebau:

„Copilaş de Serb-Sărac!

Nu ţi-e negrul din Bugeac?

De ţi-e negrul vânzător,

Eu îţi sunt cumpărător,

Că vreau bine să-l plătesc!

Cu aur să-l cumpănesc.“

„Nu mi-e negrul de vânzare,

Nici mi-e negrul de schimbare,

Că-i voinic şi-i pui de zmeu,

Şi-i fugar pe placul meu!“

Nepoata sultanului,

Copiliţa hanului,

Hanului tătarului,

Pe Serb iată că-l zărea,

Din sarai, de la zăbrea,

Şi din gură-aşa grăia:

„Copilaş de Serb-Sărac,

Mult eşti mândru şi pe plac!

Vin’ colea, lângă zăbrea,

Să-ti dau iuzluci cât îi vrea,

Negrul tău să-l primeneşti

Şi pe mâini să-l potcoveşti

Cu potcoave de argint

Ce sunt spornici la fugit.

Că ştii, frate, pe la noi

Azi e miercuri, mâini e joi,

Mâini ies turcii la halca

Sus, în Haidar-paşa,

Şi oricine-a câştiga

Roabă lui hanul m-a da!“

„Floricică din zăbrea

Răsărită în calea mea!

De-ţi sunt drag, de-ţi sunt pe plac,

Mâini vârtej am să mă fac

Să vin turcilor de hac!“

„Copilaş de Serb-Sărac,

Mult mi-eşti drag şi-mi eşti pe plac,

Dar eu, frate, mult mă tem

De căzlarul din harem

Cel cu chipul de arap,

Buzat, negru, ras pe cap

Şi cu solzii mari de crap.

El că-şi are-un bidiviu

Cu sânge de argint viu,

Un fugar neîntrecut

Care soare n-a văzut

De când mă-sa l-a făcut“.

„De ţinut unde şi-l ţine?“

„De trei ani e ţinut bine

Într-o boltă-ntunecată

Sub pământ, în grajd de piatră.“

„De hrănit cu ce-l hrăneşte?“

„De doi ani îl întăreşte

Cu floarea trifoiului,

Hrana dulce-a roiului.“

„De-adăpat cu ce-l adapă?“

„Tot cu lăptişor de iapă,

De şi-l face lat pe sapă.

Ş-aşa, frate, mult mă tem

De căzlarul din harem

Şi de mândru-i bidiviu

Cu sânge de argint viu;

Că pe el de-a-ncăleca

Mâini la jocul de halca,

Roabă lui Hanul m-a da!“

„Floricică din zăbrea

Răsărită-n calea mea!

Să n-ai frică De nimică,

Că nu-i cal împărătesc

Ca negrul ist voinicesc!

Orice-alung Cu el ajung,

Oricând plec Păsări întrec!“

II

Trecea miercuri, venea joi,

Turcii mergeau câte doi

Ca să joace la halca

Sus, în Haidar-Paşa,

Şi deodată toţi plecau,

La fugă se aruncau,

Pe câmp luciu se-nşirau.

Iar sultanul, stând pe cal,

Sub un verde cort de şal,

Barbă neagră-şi netezea

Şi cu ochii urmărea.

Alalah! cai arăpeşti,

Alalah! cai tătăreşti!

Cum mişcau copitele

Ca şoimii aripele!

Dar căzlarul se-ncrunta,

Bidiviu-şi întărta,

Pe toţi turcii-i întrecea

Şi-nainte se ducea.

Vai! de fata hanului,

Hanului tătarului,

Nepoata sultanului!

lată, iată Serb-Sărac

Pe-un şoimuţ de la Bugeac

Că venea, mări, venea

Cuvântul de-şi împlinea.

Pe căzlaru-l ajungea,

Ajungea şi întrecea!

Iar căzlaru-l viclenea

Şi din urmă-i tot răcnea:

„Copilaş cu cal de foc!

Opreşte negrul pe loc,

Că-i pică potcoavele

Şi-ţi răpune zilele.“

Serb-Sărac descăleca,

Potcoavele cerceta...

Nici un cui nu le cădea!

Dacă vedea şi vedea,

Bici de sârmă el scotea

Şi pe negrul opintea,

Şapte stânjeni că sărea,

Pe arapu-l urmărea.

Punea scară

Lângă scară

Şi oblânc

Lângă oblânc

Şi dârlog

Lângă dârlog,

Şi din fugă cum venea

El în scări se-nţepenea,

De căzlari s-apropia

Două palme-n ceafă-i da,

De pe cal îl ridica

Şi pe câmp îl arunca!

Se ducea bietul arap

Rostogolul peste cap,

Şi pe câmp se răstignea

Şi în urmă rămânea

Buzat, negru, părăsit

Tocmai ca un ciung pârlit!

Iar Serbul se tot ducea,

De halca s-apropia

Şi din fugă azvârlea

Djeridul său chiar prin ea.

Apoi vesel se-nturna,

La sultan de se-nchina

Cu adâncă temenea.1

Iar copila hanului,

Hanului tătarului,

Nepoata sultanului,

Cu ocheana prin zăbrea

Pe voinicu-l urmărea

Şi când Serbul se-ntorcea,

Ea-nainte-i se ducea,

Cu năstrapa mi-l stropea,

Cu năframa-l răcorea.

Apoi nunta se făcea,

Şi la nuntă petrecea

În cântări şi veselie

Cum e rândul la domnie...

Faceţi-mi parte şi mie!

Serb-Sarac. Iata-le:

Iar copila hanului,

Nepoata sultanului,

Cu ocheana prin zăbrea

Serbuşorul şi-l zărea

Şi-naintea lui sărea,

Cu năstrapa-l răcorea,

Cu meneştergu-l ştergea

Şi la sânu-i mi-l strângea,

Şi-n iatac că mi-l ducea,

Nuntă mândră că făcea,

Săptămână,

Lună plină,

Cum e rândul domnilor

Şi rândul vitejilor.

XXIX

Doncilă

Sub cel păr mare din sat

Zace Donciul pe un pat;

Nouă ani şi jumătate

De când zace el pe spate!

Pentru dânsul nu e vară,

Nu e dulce primăvară,

Ci numai viaţă amară!

Pe de-o parte carnea-i cade,

Pe de alta vermii-l roade,

El se roagă tot mereu

Să-l sloboadă Dumnezeu.

Toată lumea l-a lăsat,

Lumea toată l-a uitat,

Numai soră-sa Ancuţa,

Anicuţa romăncuţa,

Luceafărul satului,

Salba împăratului,

Nici pe Donciu l-a lăsat,

Nici pe Donciu l-a uitat,

Nouă ani ea l-a cătat,

Nouă ani şi jumătate

L-a cătat tot ca pe-un frate.

Zi şi noapte l-a vegheat,

Perne albe i-a mutat

Când la cap, când la picioare,

Când la umbră, când la soare!

Într-o zi el o vedea

Că de plâns se ascundea

Şi cu jale-aşa-i zicea:

„Ce-i, Ancuţo, draga mea?

Ochişorii tăi frumoşi

Sunt ca doi luceferi roşi:

Poate că ţi-a venit greu

De când tu mă caţi mereu?“

„Ba, ferească Dumnezeu!

Nu-i asta, drăguţul meu.

Dar un plâns m-a apucat

Că pe fetele din sat

Grea urgie a picat!

Că ştii, frate, un mârzac

A sosit de la Bugeac

Şi prin ţară face jac.

Lângă sat el s-a oprit

Sub un cort mare pâslit,

Şi-orice vrea tătarul cere

Tot în silă şi-n putere.

De tot omul de pe-aici

Zece galbeni venetici,

Şi de fiecare casă

Câte-un miel şi-o juncă grasă,

Iar pe noaptea fiecare

Cere câte-o fată mare!

„Hei, Ancuţo, draga mea,

Facă Dumnezeu ce-a vrea!

Tu să n-ai nici o păsare.

Fierbe lapte-ntr-o căldare

De-mi găteşte-o scăldătoare

Şi mă freacă-ntr-un noroc

Cu floare de busuioc,

Doar mi-ar potoli cel foc,

Apoi adă-mi haine dalbe,

Cusute cu firuri albe;

Adă-mi şi armele mele

Ce lucesc ca nişte stele.

Apoi cheamă din câmpie

Calul meu de voinicie

Care plânge când mă vede,

Şi de-i zic că mor, nu crede!“

El în lapte se scălda,

Cu busuioc se freca,

Haine dalbe îmbrăca,

Calul şi-l încăleca,

Şi cât se vedea călare,

Striga tot în gura mare:

„Rămâi, soro, sănătoasă

Ca o viorea frumoasă

Într-un păhărel pe masă!

Şi tu, Şoime, ce nechezi

Şi de boala mea nu crezi,

Să te văd cum te repezi,

Când în mine mă gândesc

Să răpun cap tătăresc!“

Şoimul vesel necheza,

Zborul iute-şi repezea,

Iepureşte, ogăreşte,

Păsăreşte, fulgereşte,

Şi-ntr-o clipă ajungea

La cortul lui Crâm Hogea.

„Bun sosit, ghiaur Doncilă!

De-mi aduci vreo copilă,

Adă-mi tu pe soră-ta,

Că nu doresc pe alta.“

„Îti aduc altă mireasă,

Mai frumoasă, mai aleasă,

Care, când te-a săruta,

Halal de viata ta!“

„Cine-i, bre Doncilă, cine?

Unde, unde-i s-o văd bine!“

Iat-o ici în brâu la mine!

Ian vezi cât e de frumoasă,

De subţire, de lucioasă,

Ce glăsuţ zângănitor

Scoate când o prinde dor,

Dar mănâncă om de viu

Şi taie cap de deliu.“

„Ah! amar, amar Doncilă!

N-am cerut aşa copilă.

Du-te cu dânsa-napoi,

Că eu plec azi de la voi.“

„Ba nu! vreau să te cunun,

C-am jurat să fiu azi nun.“

Pala-n aer fulgera

Capul mârzăcesc zbura!

Apoi Donciul se-ntorcea,

Anicuţei de zicea:

„Bietul om! noroc nu are;

I-am dus lui o fată mare,

Şi numai dintr-un sărut,

Capul lui şi l-a pierdut!“

Chira

La Brăila-n vale

Şepte bolozale

Şi şepte sandale

Descarc la zamboale

Şi-ncarc la stamboale,

Descarc băcălii

Şi-ncarc dimerlii,

Tot de grâu mărunt

Şi de arnăut,

Dar cine descarcă

Şi cine încarcă?

Un arap bogat

Negru şi buzat

Cu solzi mari pe cap,

Ca solzii de crap;

Şi cu buze late,

Roşii şi umflate,

Şi cu ochi holbaţi

Şi cu dinţi smăltaţi.

Dar pân’ descărca

Şi pân’ încărca,

El ce mai făcea?

Tot pe mal şedea

Şi mânca şi bea

Sub verde frunzar

De crengi de stejar.

Iată-o copiliţă,

Cu albă cofiţă;

„Chiro, Chirolină,

Floare din grădină!

Ghelai tu cu mine

Că te-oi purta bine;

Bine te-oi purta

Şi ţi-oi cumpăra

Rochiţă cu zale

Lăsată pe şale,

Rochiţă în bolduri

Lăsată pe şolduri.

Şi paftale mari

De mărgăritari,

Şi paftale mici

Tot de irmilici.“

Chira tot râdea

Şi îi răspundea:

„Alei, Arăpilă,

Alei! măi Buzilă!

Unde s-a aflat

Că s-a-mpreunat

Corbi cu turturele,

Şerpi cu floricele,

Urşi cu căprioare

Şi nouri cu soare?“

Iară cel arap,

Cu solzi mari pe cap,

Cât o auzea

Se şi repezea,

În braţe-o lua,

În caic intra

Şi se depărta,

Către Sulina.

Iar fraţii Chirei,

Hoţii Brăilei,

Şerpii Dunărei,

La mal alergau,

Pe Chira strigau

Şi-not mi se dau,

Şi se cufundau

Şi când se iveau

În caic săreau,

Şi pe cel arap

Îl dau peste cap.

Apoi se-ntorceau

Şi Chirei ziceau:

„Soră ticăloasă!

Soră păcătoasă!

Spune la tustrei

Care moarte vrei?

Moarte luminată

Ori întunecată?“

„Frăţiorii mei!

Vă jur la tustrei,

Jur pe Dumnezeu,

Pe Sufletul meu!

Că-s nevinovată

Ca apa curată.

Ah! drăguţii mei,

Nu-mi fiţi duşmănei,

Nu vă-ntunecaţi

Nu vă încruntaţi,

Că-s o biată fată,

Zău! nevinovată!“

Iar fraţii Chirei,

Hoţii Brăilei,

Şerpii Dunărei,

Acasă-o duceau,

Apoi ce făceau?

O legau de-un par,

De-un par de stejar

Şi pe lângă ea

Vreascuri aduceau.

Şi ce mai făceau?

Trupu-i cătrăneau

După ce-l goleau,

Apoi foc îi dau

Ş-astfel o mustrau:

„Soră ticăloasă!

Soră păcătoasă!

Unde s-a aflat

De s-a-mpreunat,

Corbi cu turturele,

Şerpi cu floricele,

Urşi cu căprioare

Şi nouri cu soare?

Arzi în foc nestins,

De noi trei aprins.

Şi te fă tăciune

Şi te fă cărbune

Cu-arapi de vroieşti

Ca să te iubeşti!“

Focul s-aprindea,

Vreascurile-ardea,

Para se suia,

Chira, vai de ea!

Gemea şi plângea,

Trupul îşi frângea,

Şi amar zicea:

Frăţiorii mei,

Mă rog la tustrei,

Faceţi-vă milă

De-o biată copilă.

Ah! mă doare foarte!

Ah! mă tem de moarte

Fie luminată,

Fie-ntunecată!

Vai ş-amar de mine,

Iată moartea vine,

Vine, se repede

Şi nime nu-mi crede!

Măiculiţa mea,

Ce pedeapsă grea!

Focul mă cuprinde,

Carnea mi-o aprinde;

Maică, unde eşti

De mă părăseşti?

Maică, mor ah! mor

Şi la tine zbor!“

Chira tremura,

În foc se lupta,

Şi amar striga;

Apoi lin ofta,

Capul îşi pleca,

Sufletul îşi da!

Iar trupu-i ardea,

Trupu-i se roşea,

Trupu-i se-nnegrea,

Carnea sfârâia,

Oasele trăsnea,

Para pâlpâia,

Fumul se-nvârtea,

Iar când trupul ars

Cenuşă-a rămas,

Fraţii câte trei,

Şerpii Dunărei,

Oasele strângeau,

Cenuşă-alegeau

Şi-n vânt o zvârleau:

Şi astfel grăiau:

„Oase păcătoase,

Pulbere de oase!

Mânca-v-ar pământul

Şi v-ar duce vântul

Peste nouă mări,

Peste nouă ţări,

În pustiu golit

Şi nemărginit!“

Pulberea zbura,

La cer se-nălţa

Şi-n cer aduna

Nori îngrozitori,

Nori răzbunători

Care se-nvârteau

Şi din sân scoteau

Trei fulgeri de foc

Căzute pe loc

Peste cei trei fraţi

Crunţi şi ne-mpăcaţi.

Rada

La cea casă mare

Cu fereşti în soare,

Multe buţi de toate

Se lovesc în coate,

Buţi mari, ne-ncepute

De câte cinci sute,

Ş-altele mai mici

De-o sută şi cinci.

La cea casă mare,

Cu fereşti în soare

Vinu-i bun şi rece,

Mult vinaţ se trece

Că-l vinde Rădiţa,

Rada crâşmăriţa,

Şi-l beau cazaclii,

Negustori de vii.

Iar unul din ei,

Căpitan Matei,

Cazacliu bătrân

Şi cu moartea-n sân,

La Rada căta,

Din suflet ofta

Şi-apoi cuvânta:

„Rado, Rădişoară,

Mândră viişoară!

Ia-mă tu pe mine

Că te-oi ţinea bine

Şi ţi-oi da eu ţie

Ruble chiar o mie,

Papuci în badii

Aduşi din Indii,

Blană lungă, moale,

Cu samur în poale,

Şi un aşternut

Cu aur ţesut.“

Rada mi-l vedea

Şi îi răspundea:

„Căpitan Matei,

Mă vrei, nu mă vrei,

Cât eşti de bogat

Nu mi-i fi bărbat,

Că ţi-e barba sură

Şi n-ai dinţi în gură.

Bărbat oi lua

Care s-a afla

Dunărea să-noate

Ridicând din coate,

În picioare stând,

Buzdugan purtând.“

Nime nu s-afla

Care cuteza

Din cei cazaclii

Negustori de vii.

Iar un argăţel

Tânăr, voinicel,

Pe loc s-apuca

De se încerca.

Dunărea trecea,

Şi iar se-ntorcea

Din coate-notând

În picioare stând,

Buzdugan purtând.

Rada-nveselea

Şi astfel grăia:

„Vin’, voinicule,

Argăţelule!

Pe tine te vreau,

Bărbat să te iau,

Că-i o zicătoare

De însurătoare:

Cine bate Dunărea

Nu mi-l bate muierea!“